

J. Bernath: aug. 28. 853 — J. Bernath

Legújabb, vegyes tartalmú, magyar könyvek!

DELIRAB

Második javított kiadás két kötetben, ára kint 2 forint pengő pénzben.

Legujabb, vegyes tartalmú, magyar könyvek!

EMICH GUSZTÁV

nemzeti könyvkereskedésében Pesten, (a kigyó-utca sarkán)
s általa minden hiteles könyvárusnál kapható:

100

MAGYAR NÉPDAL

GYÜJTÖTTE S

BOGNÁR IGNÁC

ZONGORA KISÉRETÉBEN KIADTA:

FÜREDI MIHÁLY,

A MAGYAR NEMZETI SZÍNHÁZ DALSZINÉSZETI TAGJA.

Második, javított s bővített kiadás. Nagy 4-edrétben, füzve, ára: **5 pfrt.**

Megjegyzendő hogy miután e munka egészen könyvnyomdában készült, mind a hangjegyek, mind pedig s különösen a szöveg, sokkal hibátlanabb, szabatos és csinosbb, mintsem azt általában könyvművész (Lithograph) elkészíteni képes.

Úti Naplóból.

IRTA

B. PODMANICZKY FRIGYES.

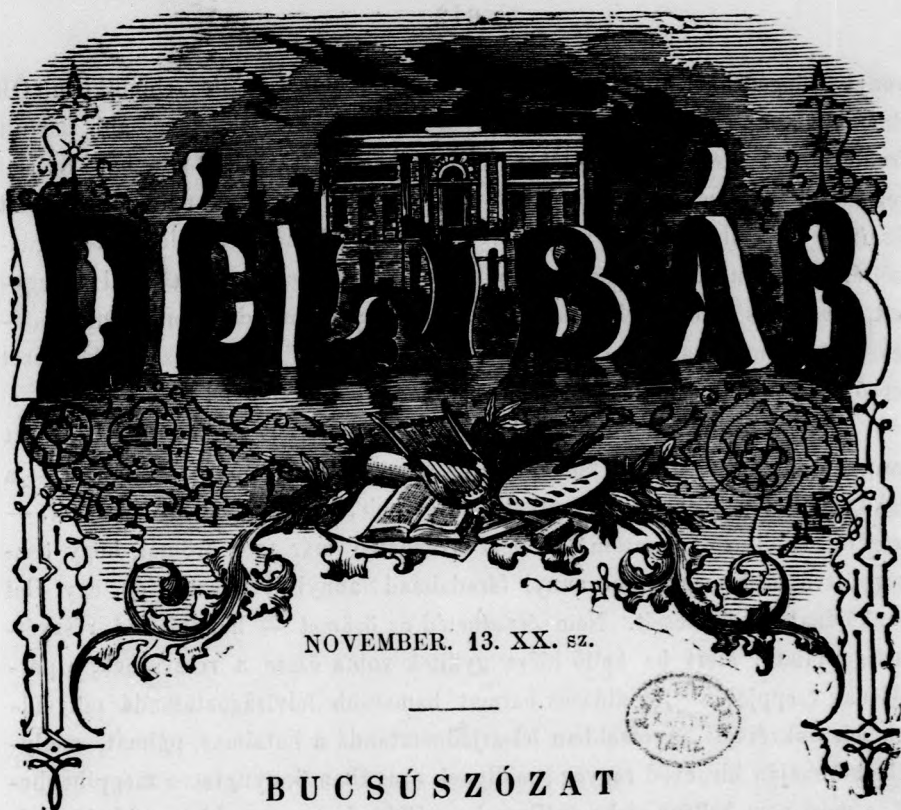
Tartalma: Stettin. Svinemünde. Tengeri út. Riga. Reval. Kronstadt. Pétervár. Nevszki Prospect. — Utazás Moszkvában. Moszkva. — Stockholm. Upsala. Danemora. — A svéd tavak. Trollhättan. Gothaborg. A. Sund. — Koppenhaga. Hamburg.

Nagy 8-adrétben, igen fényes kiállítással, ára **2 pfrt.**

A MAGYAR NEMZETI IRODALOM TÖRTÉNETE.

Irta **TOLDY FERENC.**

Második javított kiadás két kötetben, ára füzve 2 forint pengő pénzben.

BUCSÚSZÓZAT

GARAY JÁNOS HAMVAIHOZ, S FELHIVÁS AZ ELHUNYTNAK MINDENRENDÜ BARÁTIHOZ.

NEY FERENCZTŐL.

GARAY JÁNOS nincs többé! — Ezt harsogtatják hirlapjaink hazaszerzte, s az irodalom minden őszinte barátja fájlalással viszonzza: Garay nincs többé!! Szájról szájra jár a gyászshir, a magaslelkű író, a hazafi- és keresztény-költő, a sokat és sokáig szenvedett ember gyászos elhunytáról. Érti a veszteséget mindenki, kinek irodalmunk nemesebb fejlődése szívében fekszik, s az ország és hajdani társországok minden zuga, hol magyar ember él, hol a hazai költészetnek csak egy méltánylója is lakik, viszhangoztatja a fájdalmas szózatot! Garay nincs többé!!

Igen, ő nincs többé. November 5-kén szenderült át egy jobb életre a 'Dalok' kedves troubadourja, a 'Legendák' éneklője, az 'Árpádok' lelkes dalnoka, 'Sz. László' ihletett költésze! Ő nincs többé; de itt van szelleme; velünk és köztünk mulat magasra emelkedett lelke. Még hangzik füleinkben bájoló szerelmi dala, még emeli szívünket magasztos honfűi éneke, még lelkesíti, buzdítja keblünket keresztény érzelmeinek hathatós hangzata. Elnémult a hárfa, mellyen szentebb érzelmeit zengedezé, elnémult a lant, mellynek lágú fuvallata

DÉLIBÁB.

annyi gyöngéd hűrt, annyi szende érzeményt viszhangra költe kebleinkben. Ők elnémultak. És elnémult az ajak, melly a barátság, szeretet s magasabb tisztult érzület annyi diadalmas hangját szólá ki a hideg részvétlen világba. Kiesett kezeiből a toll, melly minden érzetet, minden erőnyt, mik az ember keblét diszítik, az emberi életet szépítik, — azon toll, melly mindezeket megdicsőíté, kihullt a boldogultnak kezéből. De az igék, mellyeket a tollal feljegyzett, tovább is élnek kebleinkben, s élni fognak nemzedékeken és nemzedékeken át. Nem mulandó a szózat, melylyel bennünket felvillanyza; a költészet benső érdeme helyet mutat ki neki a maradandóság oszlopán!

Igen, barátim, honfitársaim! Garay elhunyt, Garay nincs többé. De itt vannak művei, mellyeket közörökül hátrahagyott számunkra. E művek — a legközelebb megjelenendők — alkotják legszebb, legmaradandóbb emlékét. — Szegény, elköltözött barátom! Te nem élvezhetéd már azon örömet, hogy összegyűjtve lásd megjelenni annyi fáradalmod, annyi átvirasztott éj, egy élet munkájának gyümölcseit. Nem élvezhetéd ez örömet — honfitársaid részvétlensége miatt! Mert ha kellő időre gyültek volna össze a részvétnék, a pártolásnak cseppjei, — ez áldásos harmat hamarabb felvirágoztatandá műveidnek dús bokrétáját, gyorsabban felsarjadoztatandá a hatalmas pálmát, mellynek koronáján hirneved ragyog, mellynek árnyában önn nyugtatva megpihenhetél, s most nem kellene sirba szállanod a nélkül, hogy magaddal vidd fáradaimaid, éjnapjaid diadalmi ereklyéjét. Camoens a hajótörésből megmentvén halhatlan munkáját, úszva emelé azt a tenger hullámai fölé, egyik karjával saját életét mentve bátor evezéssel. Te is, átszellemült Barátom, hajótörést szenvedél az élet szirtjein, te is küzdöttél az élet vad hullámaival, s mig ezeken keresztül úszni törekedvén, életedet, családod életét egyik karoddal fenntartani igyekvél, másik karoddal magasra emeléd műveidet s megmentéd azokat nekünk, hazádnak. De Camoenst a részvétlenség fagyos keze nem hagyá felüdülni. Dicsőítés környezé hirnevét: de végperceit is nélkülözés, szenvedés keseríté. Te is, boldogult Barátom, partot értél annyi hányattatás után: de végpillanatodat nem vidámitá meg hazád méltó elismerésének mosolya. Tassot ünnepélyesen koszoruzák meg akkor, mikor már a templom lépcsőin a haldoklás szellője lengett halántéki körül. Téged is megkoszoruzott a lelkesült tömeg, a köz-elismerés: de a koszorú hideg vala, a méltó részvét napsugára nem melengeté virágait. S most hogy sirba szállsz, koszorút tesznek hantodra, örököld hervadhatlan koszorút, de kihalt belőle az életnedv, melly harmatcseppé gyülve fölötte, az itt maradottak, árva édes Tiéid számára felmutatná az életápoló vigasz szívárványszineit! — —

Még meddig tart a részvétlenség e jeges merevsége? Ki hinné, hogy a Garay összes műveire gyült előfizetők közt a főnemesség soraiból ekkorig alig

25 név olvasható? S mégis úgy van. Ki hitte volna, hogy Pesten, a fővárosban negyven előfizetőt se birjunk összehozni? S fájdalom, mégis úgy van. — Azt hívéim, hogy nemzeti irodalmunk ezen egyik kincse egyetlen magán könyvtárból sem fog hiányzani. S ime csalódtam.

Mit ér gyászolni, sajnálkozni, száz meg százszor ismételtetni; Garay nincs többé. Üres beszéd minden szóbeli nyilatkozat. Itt tenni kell. Vegyétek meg munkáit, s alkossatok ez által méltó emléket feledhetlen nevének!

Ő nincs többé: de itt van könyve, melyet fáradalmasan gyűjtött össze: s mentett meg az élet viharai hullámharczai közt. Ő nincs többé: de itt van családja, mellyől azon vigaszt is sajnáljuk-e, hogy elmondhassa: mikép a férj és atya önfeláldozó munkája, szellemét a világba kilehelő szózata őt legalább a sanyar és nélkülözéstől meg-menté? Óh, ha így volna, — úgy ne higj nekik Te jobblétre költözött szellem, ha mondják: „Béke hamvaival!” — Ne higj nekik, mert jeges az ajak, mely ezt hangoztatja, hideg a kebel, melly búcsu-sohaját küldi utánad. — Mikép is nyughatnának békében hamvaidd, ha szellemednek látnia kell, mikép hagyják el azokat, kiket te kénytelen itt hagyál! — ha látnod kell, hogy egy levelkét sem akarnak szakítani sirkoszorúdból, melyetápoló kebel melegével újabb életvidor virággá fejlesztészenek.

Igen, Barátim! Mindenekelőtt szükséges, hogy az elhunytnak művei pártolásával élő emléket állítsunk, valamint általak ő maga emelt magának enyészhetlen emléket. Szükséges, hogy ez élő emlék által a holtak árva családját élni segítsétek! Ezt téve, gondoskodhattok élettelen kőből faragott emlékről is, melyet sirjára tegyetek méltó testvéreül Kisfaludy Károly sirkövének.

Ha ezt teszitek, akkor be lesz bizonyítva: hogy szelleme él bennetek, hogy műveinek lelkét ellogadátok kalauzul, kísérvül az élet rögös útain. Ha így teendetek, köztünk marad ő, s a szózat: Garay nincs többé! — el fog hangzani, mint karvaly körmei közt haldokló galamb nyögése, — el fog oszlani, mint tavaszi köd. S követendi a nemes öntudat magasban járó napjának derűje, új örömhang váltandja fel a gyász igéit széles e hazában: „Garay János él, mert velünk van szelleme!”

LEVELEK A MŰVÉSZETRŐL.

ORLAITÓL.

Bécs croesusi gazdagságának legjelentékenyebb részét gyűjteményei teszik, s ezek egyik legnemesebb élvezetet nyújtó ága képcsarnokokból áll. A kinek keble fogékony e művészet iránt, kifogyhatatlan gyönyört találhat e vá-

rosban. E csarnokoknak mint fejdelmök áll magas dombján a pompás Belveder, sziv és észben megrészegülve hagyja el e helyet, a ki ezt egy napon végig akarná futni; becsére nézve mellette áll a Lichtensteincesarnok, egy nemzetet kielégíthetne azon műkincsek birtoka, mellyek e palota termeit ékesítik. Ennek vetélytársa az Eszterházi képtár, olly művekkel bir, mellyek a két elsőben fel nem találhatók, sőt a világ első csarnokaiban is legbecsesebb ritkaságoknak tartatnak; az academia képcsarnoka ha számra nem is, de válogatott műveivel nem áll nevezett társainál hátrább. Sönborn, Hasah, Harach Arthaber gyűjtemények értéke egy egy fél millióra halad; Felner, Adamovics, Imrédi sat. képtermeik csak néhányra haladnak ugyan, de azért még mindig gazdag élvel kínálnak. És ha az idegen e sziv és ész képző bányákon végig ment, s azt következtetné belőlük, hogy e városban a művészet iránti vonzalom magas fokon áll, nagyon csalódnék; holtan hevernek e műhalmazok a lakosságra nézve, csak kevesen ezek közül, s az idegenek, kik ismereteik gazdagítása végett e város tárait felkeresik, és azon nehányak, a kiknek művészi pálya több érdeket ültetett lelkekbe e kincsek iránt, látogatják sűrűbben e legtisztább élvel kínáló forrásokat. És ha e nép részvétlenségének, melylyel az oktató és gyönyörködtető szépet mellőzi, okát keressük, okvetlenül arra kell jönnünk, hogy az magokban a képcsarnokokban van. Azon művek, mellyek e gyűjteményeket teszik, többnyire egy igen rég le-tünt kornak ábrázolói, s a nép nem találja fel bennök sem saját életét, sem nemzeti emlékeit, sem regi hőseit, s ezért annak lelke nem telik be általok élvezeti mézzel, melly után ujonnan meg ujonnan szomjuhoznék. Igaz, hogy az ember szenvedélyeiben indulatjaiban s alakjában minden korban s minden viszonyok között egyforma volt, s például Achilles tekintetében a harag csak úgy nyilatkozhatott, mint egy mai nagy hőseben, s így a multnak épen olly gyönyörködtetőnek s oktatónak kellene lenni, mint a jelennek; de a multnak története van, melly a nép előtt rejtély, s azon alakok, mellyek e csarnokokban a vászonon léteznek, ezen történeteket tárgyalják, mellyekhez a népnek fárasztó magyarázat kell, hogy az élvezetre képpé tétessék, s mihelyt erőltetés járul az élvezethez, azonnal megszűnik az kielégítő lenni. Hogy a művészetben teljes gyönyörét találhassa a nép, megkívánja, hogy vagy saját jellemét lássa abban visszatükrözve, vagy olly emlékei legyenek benne felelevenítve, a mellyek szivében részvétre találnak, s általában közelebbről érdeklík. Mig tehát a művészet a nép ismerete s életétől messze álló tárgyakkal tömött régi képcsarnokokban létezik csak, ne keressünk az iránt részvétet a népnél, s ne kívánjuk látni annak áldott hatását az életben; csak azon kis rész fog abból merithetni lelki tápot, melly az emberiség multjába avatva van. Véleményem szerint azért mindig csak a művészetet lehet okolni, ha egy nemzet annak pártfogására fel nem ébredett.

Azért ha a művészet felvirágozását ohajtjuk, két czélt tartunk szemünk előtt; válasszának a művészek a népet közelebből érdeklő tárgyakat és nyujtassék alkalom e művek látásához juthatni. Mind a kettőnek leghathatósabb eszköze az állandó műkiállítás; itt a művész a közönség folytonos véleménye által okulni fog, önérdékéből is, tárgya választásában, s az alkalomnyújtás e művek szemléletére, az egyesület czéljai közt foglaltatik.

Bécs 1850 óta bir egy illy kiállítással, s míg a nagy és gazdag képtárak csak gyéren kerestetnek meg, ez a legélénkebb látogatásnak örvend. A művészek ismerni kezdik a közönség kívánatát, s annak megfelelni iparkodnak, a közönség pedig e meghallgattatását illő jutalommal viszonozza. Legtisztább bizonyossága a nép illy utoni ébredő műszeretetének az, hogy ennek következtében pusztán az egyesület, ide nem értve a temérdek magányvételeket, első évben 22,104 ftot adott a művészek kezébe, második évben már 24,647 pftot, a 3-dik, vagy is a mostani évben pedig 25,166 pftot 139 műdarabért. Ezeken kívül a magánosak által első évben 34,233 pft áldoztatott a művészetért; második év itt is a műszeretet terjedését bizonyítja, mert már ekkor 38,231 pft-ra rugott a vásárlás; mennyit áldoztak ez éven a magánosak, még nincs közzétéve, bizton remélhető azonban, hogy a műkedvelés ismét növekvést fog mutatni. A művészeti törekvés, melly az egyesület létrejötte előtt szomorú elvonultságban és azért kedvetlenül és siker nélkül fáradozott, e nyilvános mező által élénkebb, melegebb küzdelmet nyert. Ez maga után vont az elhanyagolt academia reformját, neves művészek hivattak meg tanároknak, kik a nehéz pályán a hozzá szükséges geniuszsal megáldott ifjut biztos kézzel vezethetik. És ha az emberiség terhes viszonyai nem hoznak romboló zivatart e virágzás kezdetére, bizonyosan meg fog érni gyümölcse. A művészet ez ösztönzés által itt is olly tökélyt fog érni, mint a nyugoti nemzeteknél, s a nép a művészet e fejlődésének erkölcsében szelidítő malasztját, s az élet minden szükségeiben izlést adó áldását fogja érezni.

Nagy befolyással voltak még a közönség műitéletének emelkedésére, mióta e művészi mozgalom a külföld előtt tudva van, a világ első mestereitől onnan ide küldött nagyobbszerű művek, ugyanaz szülte azon magas követelést, a melylyel a bécsiek honfi művészeik irányában vannak; de ezek is olly művek látása után ítéletet hozván saját munkáikra, belátták a sok teendő, melly olly magas tökélyhez jutásig még hátra van, s ennek legyőzésére lelkesedést nyertek. — Egy illy mestermű tartja kötve jelenleg is a közönség és a művészek figyelmét. Bár holt betüimmal csak fogalomban is alig állithatom lelki szemeik elé e nagyszerűen meglepő művet, még is meg akarom azt egy pár soraimmal kísértetni. E kép:

Leonardo da Vinci festész utolsó órája (életnagyságban festve pssor Schrader Gyulától: Berlinben.)

Egy nagy terem sötétre vont falán áll e halhatlan mű, mellynek közepén egy nagy dagadó selyem támolyban ül a haldokló művész, utolsó tekintete fejedelmi barátja arcán függ, — történetileg da Vinci első Ferencz, francia király karjaiban halt meg, — keze a kialvó élet gyöngeségével nyugszik ennek bal kezében, míg tisztos ősz fejét a részvétellel felibe hajló király jobb karja tartja fenn. E nagy pillanat, mellyben a mindenkitől szeretett nagy férfi szelleme elválik porhüvelyétől, a körülállókra rémitő s kebelrendítő hatását gyakorolja, s a néző a képben levő személyzettel érzi azt a gondolatot a mit a művész e jeles férfi halálával ezekbe öntött, t. i. mindnyájatokra e sors vár, azért úgy éljetelek, hogy illy tisztelve haljatok meg, mint ez itt! Még a király kíséretében ide jött könnyelmű ifju is, ki e nagy perczről még tán soha sem elmélkedett, most gondolkozóba esett; egyik öregebb társa, korának természetéből már mélyebben látszik meghatva. Ezek mellett, talán a haldoklónak egy barátja, elfordítja a busító jelenettől sűrű fejét, s nehéz szívének könyét mind a két kezével törli szét. Legelől, de szerény félrevonulással, egy gyümölcsökkel rakott asztal felett, összekulcsolt kezekkel hajlik ki, a végpillanatot lesve, egy festész ifju, ő e kor őszinte természetével bir, nem rejti el könyeit, hisz méltóért folynak, s a jelenlevők között senkinek sincs annyi oka azokat omlani hagyni, mert ő élete legnagyobb örömeinek, művészetének atyját veszíti a haldoklóban. Ezekből áll a jobb oldal; a bal részen a haldokló megett áll egy férfi korban levő barát, úgy látszik, hogy ez már régen számot vetett az étellel, s nem lepi meg a halál, ha adóját jön követelni, hideg nyugalommal tesz eleget kötelességének, a haldoklóért imádkozik. Azon kellemetlen benyomást, mellyet e fagyos, részvéttlen jellem költ a nézőben, enyhíti idősebb társának részvétből és meggyőződésből egyiránt jövő imája, mellyet egy házi oltárra borult fővel, s összekulcsolt magasan emelt kezekkel mond el; a terjedő szentelt füst, melly mellette egy szép virágzó gyermektől tartott szenteléből száll, neveli imája komolyságát. A da Vinci előtt térdeplő orvost, ki egy billikomban gyógyszerét akarta nyújtani a búcsuzónak, megelőzte a halál, s így a baráti kör kíséretét, őt az életnek megtartani, meghiusította a végzet parancsoló szava. Milly nagyszerűen lepi meg e jelenet a terembe lépőt, segítve egy megnevezhetlen szin harmonia, s mesteri, bátor s élethű kivitel által, annak gyenge tollam csak egy sugarát sem adhatja vissza. A közvélemény az eddig itt megjelent remekek között, ennek adja a koszorut.

* * *

Azok, kik nemzetünknek a tökély s boldogság elérését szivből kívánják, a művészet fejlődését is óhajtásaik közé szőjék, mert a valódi megelégedéshez

a lélek kielégítése csak olly szükséges , mint a testé ; hordozzák tehát sziveiken e hazának lelkes fiai a művészet felvirágozását, mellynek nagyobb szolgálatot alig tehetnek, mint ha a bécsihez hasonló Pesten s Aradon alakult állandó kiállításokat ápolják, s hatásköreikben azoknak tagjait szaporítani iparkodnak. És nem soká kell várakoznunk, hogy e nemzetnek, melly jellemében, történetében és szokásaiban a festészetnek olly gazdag s eredeti mezőt nyit, önálló hazai művészete lesz.

S Z E G É N Y E M B E R D A L A .

ABANY JÁNOSTÓL.

Ej! haj! ne szomorkodj
Szivbeli jó barátom ;
Ej! haj! minden ember
Holtig él e világon.
Tegnap is volt, már ma is van,
Holnap is lesz, úgy a hogy.
Ej! haj! feleségem,
Majd elélünk valahogy.

Azért, hogy elapad
Már a viz is elömlünk,
Azért a bubánat
Messze járjon mitömlünk.
Nyomoruság, szomoruság :
Elég ebből egyik is ;
Ej, haj! feleségem,
Szenvedtünk mi eddig is.

Ej! haj! sohse búsulj
Szivbeli jó barátom :
Ej! haj! minden ember
Szenved azt a világon.
Lám a hold is változandó :
Néha telik, néha fogy ;
Ej! haj! feleségem,
Majd megélünk valahogy.

A BALKÁNI HARCZ.

(TÖRTÉNETI REGÉNY.)

JÓKAI MÓRTÓL

(Folytatás.)

Halil nem emlékezett rá, hogy valaha örült volna, hogy szive dobogását észrevette volna; és most midőn a szép hölgyet látta maga mellett ülni, úgy dobogott az, úgy örült. Ah bizonyára jól énekli a költő: „Két világ van, egyik a nap alatt, másik a hölgy szívében.“

Sokáig elnézte szép rabnőjét gyönyörködve, arcát, búbajos szemeit, houri természetét; az mind mind olyan szép volt. S ha gondolt rá, hogy e szépség mind az övé, hogy ő ura, birtokosa e lénynek, ki parancsára keblére omlik, s éjhaja sátorával eltakarja s bársony karjaival átöleli, hogy ez ajkak nem csak pirosak, de édesek is, s hogy e kebel nemcsak hófehér, de forrón is dobog, óh akkor esztét kezdé veszteni a gyönyör a vágý miatt!

És mégsem tudta, hogyan szólítsa őt meg? Soha sem volt még rabnője, nem tudta mit mondjon neki? Az ő nyelve nem volt édes hizelgéshez szokva, nem tudá mit kell mondani a nőknék, hogy szeressenek?

— Gül-Bejáze . . . . . rebegé halkan.

— Parancsolj uram.

— Az én nevem Halil. Nevezd engem úgy.

— Parancsolj Halil.

— Ne mond hogy parancsoljak. Ül mellém. Még közelebb hozzám.

A leány odaült mellé. Egészen hozzá közel.

És most még kevésbé tudta Halil, hogy mit mondjon neki?

A leány szomorú, egykedvű volt, de nem sirt, mint rabnők szoktak. Halil úgy szerette volna, ha beszélne a leány, mondaná el élte történetét, szomorúságának okát, akkor talán könnyebben szólhatna ő is; vigasztalná, s a vigasztalás után megjönne a szerelem.

— Mondjad nekem Gül-Bejáze, miért történt az veled, hogy a szultán a bazarban eladatni parancsolt?

A leány feltekintte Halilra azokkal a nagy fekete szemekkel; mikor hosszú szempilláit fölemelte, mintha az éjszaka nyilna meg két fekete nap előtt, s azután sokáig nézett rá merően, szomoruan.

— Azt majd te is meg fogod tudni Halil. Felelt neki suttogva.

És Halil mindinkább hevülni érzé szívét illy közel a legforróbb, a leg-

égetőbb lánghoz; szemei kápráztak ennyi szépség láttára, megragadá a leány kezét és ajkaihoz szorítá azt. Olly hideg volt e kéz. Annál több ok, hogy azt ajkain, keblén melengesse fel, de a kéz csak hideg maradt, hideg, mint egy halott keze.

Valyon a kebel, az ajk is olly hideg-e?

Halil szenvedélyittasan ölelé át a leányt, és a mint keblére voná, és magához szorítá, hosszan, édesen, e leány halkán rebegé magában:

— Szüz Mária....

És a leány hosszú fekete haja leomlott arczára, s a mint Halil félresimitá azt a szép arczból, hogy meglássa, ha pirosabb lett-e az az öleléstől? ime az még fehérebb volt. Eltűnt belőle minden élet, a szemek le voltak csukva, az ajkak zárva és elkékülve. Holt, holt, halott!....

Halil nem akarta hinni. Azt vélte, a leány csak tetteti magát. Szép keblére tevé kezét. Nem dobogott az. A leány nem érzett semmit. Tehetett vele Halil, a mit akart. Egy holttest feküdt a keblén.

A forró szenvedély lángra egyszerre jéghideg borzadály hatotta át Halil szívét, reszketve tevé le a leányt, s ijedten rebegé.

— Ébredj fel, nem bántalak, nem bántalak.

A könnyü kaftány le volt csuszva kebléről, azt ismét betakarta s félelmesen nézte a szép hullaarczot.

A leány egy percz mulva nehéz sohajjal nyitá meg ajkát, azután nagy sötét szemei nyitak meg ismét, ajkai ujra visszanyerék az előbbi pirt, szemei a búbajos ragyogást, arca a fehér rózsza gyöngéd elevenségét, szép keble ismét szállt, emelkedett.

Felkelt a szőnyegről, melyre letévé Halil, s a szerte heverő edények eltakarításához fogott, s csak néhány percz mulva susogá Halilhoz, ki bámulából nem birt magához térni.

— Már most tudod, miért adatott el engem a padisah a bazárban? A mint engem férfi ölelése érint, azon perczben holt vagyok és holt maradok, a mig ismét el nem bocsát és ajkai megfagynak rajtam és szive visszaborzad tőlem. Az én nevem nem Gül-Bejáze, hanem Gül-Ölü (holt rózsza).

III. Achmet szultán.

A nap a serailj ablakain keresztül sütött már, a két ulema, ki a szultánal együtt szokott imádkozni, épen most távozott el, s a kapu agaszi és az a naktár oglán (főajtón álló és kulcstartó) sietnek nyitni az ajtókat, mellyeken keresztül a padisah öltözködő teremébe szokott lépni, a hol már készen várnak reá az udvar legnevezetesebb személyei: a Khaszoda Basi

(főöltöztető), a Csohodár, ki a szultán felső köntösét adja fel, a Dülbendár, a ki a shawlt köti a derekára, a Berber-Basi, a ki fejét megborotválja, az Ibrikdáraga, a ki megmossa a kezeit, a Peskirdsi Basi, a ki megtörülgeti, a Serbedsi Basi, a ki italát tartja készen, és a Tirnakdsi Basi, a ki körmeit elmetéli. Mind ezek a legnagyobb hódolat és tisztelettel hajolnak földig, midőn a padisah orczáját megpillantják, ki a számtalan faragott ajtókon keresztül öltöző szobájába lép.

Egyszerű hatszegletű terem az, magas, arany rácsos ablakokkal, minden szépsége abból áll, hogy falai ki vannak rakva amethysttal, miknek játzintszínéből élénken ragyognak elő a topázból és dalmatinból rakott arabeszkek. A padisah nagy kedvelője a drága köveknek, ötözetének minden darabja gyémánt, — rubin és gyöngyöktől ragyog, s ujjai nem látszanak a szikrázó gyűrűktől. Ő e pompában örömet leli. És arca illik ennyi fény közé. Szelid, nyájas, tündökletes arc, mintha egy atya lépne gyermekei közé. Nagy melázó szemei enyhén nyugosznak meg mindenki arcán, szép sima homlokán semmi ránc nincs: látszik, hogy nem szokta azt redőkbe vonni, hogy nem haragszik soha; hosszú, tömött, fekete szakállában egy ősz szál sincs; látszik, hogy nem szokott búsulni, hogy igen boldog.

Valóban az. Huszonhét éve ül már a trónon. Meglehet, hogy e huszonhét év alatt történtek birodalmában olyan változások, a miken nem volt oka örülni, de Allah azon különös áldásban részesíté őt, hogy az illy szomorú dolgokkal nem törődött, hanem, mint minden bölc, örült annak, a mi örvendes; szerette a szép virágot és a szép asszonyt; volt is neki mind a kettőből elég. Kertje pompásabb volt, mint „ragyogó“ Szolimán alatt, s hogy Serailja nem volt örömtelen, bizonyítja az, miszerint ez ideig harminczegy gyermeknek lett boldog édes atyja.

Ma különösen jó álmainak kellett lenni, vagy a szultána Asszeki (kedvencznő) a felülmulhatlan szépségű Aldsalisz regéi lehettek nagyon mulattatók, vagy tán egy új teljes tulipán nyílt ki az éjjel, mert mindenkinek odanyújtja kezét csókolásra, s midőn a berberbasi elkészíti alája a vánkost, megveregeti annak csattanó piros orczáját, melyet az érdemes basi még zárai borbélylegény korában szerzett, s azóta olyan szépen megnövelt, hogy gyönyörűen oda illik vele berberbasinak.

— Allah gondoskodjék rólad, hogy szádnak soha se legyen panasza kezéd ellen, derék berberbasi. Mi új dolog történt tegnap óta a városban?

Úgy látszik, hogy a berberbasik Sztambulban is nevezetesek arról, hogy szeretik a napok eseményeit figyelemmel kísérni, s azokat másokkal közleni, azon unalom enyhítésére, melyet a borotválkozás rendszeren előidéz.

— Ha érdemesitesz arra, leghatalmasabb és legkegyelmesebb ur, hogy

a mit leghaszontalanabb szolgád érdemetlen száján kibocsát, azt mennyei szózatokra méltó füleidbe bevedd, elmondom azt, a mi legujabban történt Sztambulban.

A szultán gyürüivel játszik, miket egyik ujjáról a másikra vont.

— Megparancsolád legnagyobb kegyelmű padisah, szólt a berberbasi, letekergetve a gyöngyös k a u k o t (turbántekeres) a nagyúr fejéről, — miszerint tudakozzam ki, mi történt tovább Gül-Bejázéval, miután háremedből elvitetett? Reggeltől estig és estétől reggelig kutattam házról házra, tudakozódtam, hallgatóztam, füleltem, álöltözetben a kereskedők közé vegyültem, beszédet kezdtem, szagláltoztam, míg végre kitudtam a dolgot. A leányt sokáig nem merte megvenni senki, mert illendő, hogy a mit a világ leghatalmasabb ura elhajt, azt senki fel ne merje venni, és a hová ő pipája hamvát kiveri, azt a helyet mindenki kikerülje és rá ne merjen arra gázolni. Ime azonban még is akadt egy vakmerő férfi a bazáron, kit megvesztegetett a leány szépségének látása, s megvette azt a kikiáltó kezéből ötezer piaszteren. Ez volt minden pénze, ezt is csodálatos módon kapta egy idegen mészárostól, kit házába fogadott.

— Mi neve e férfinak?

— Halil Patrona.

— Mi történt tovább?

— Az ember haza vitte a leányt, kinek szépsége bizonyára mindenkit elfogna ragadni, a ki még nem tudná, hogy mik történtek vele a seraljban és a Kiaja bég s Damad Ibrahim fővezér kioszkjában, és a fehér herceg háremében. Valóban gyönyörűség látni e leányzót, és könnyen esztét vesztheti miatta, a ki még nem tudja róla, hogy a szép virágszál csak nézni és nem le-törni való, hogy azon szép, és a paradicsom hurijait megszegyenítő alak egyszerűen holt és merevvé válik, a mint férfi keze érinti őt, és e halál hidegségből sem a padisah napként melegítő arca, sem a nagyvezér haragja, sem a szultána Asszezi korbácsütései, sem a fehér herceg könyörgése nem bírta őt felébreszteni.

— És utána jártál, hogy mi történt ezen leánynyal tovább?

— Áldott legyen minden szó, melly ajkaidról engemet illet óh nagy padisah! Igenis, utána jártam. A jámbor szatócs haza vitte a leányt magához; örült neki, hogy mindenét oda adhatta érte. Maga mellé ülteté. Vacsorált vele együtt, akkor átakarta ölelni, keblére vonta, és ime a leány holtan rogyott karjai közé, mint szokta mindig, valahányszor férfi ér hozzá, valamely bűbajos varázsló szót ejtve ki ajkain, mellytől őrizzen meg minden igazhivót a proféta; azon szent asszonynak neve ez, kinek képét a gyaurok zászlóikon viselik s nevét kiáltják, midőn az igazhivőkkel harcolni szállnak.

— Haragos volt-e a vevő?

— Nem, sőt inkább megnyugodott benne. Ez idő óta békében hagyja a leányt. Úgy tekint, mint egy tündért, mint az örülteket szokás, a kiket nem bánt senki. Szabadon jár kel házában. Halil nem engedi semmi durva munkát végezni, inkább maga tesz helyette mindent, úgy hogy azok között, a kik őt ismerik, már példabeszéddé kezdé válni a neve, hogy Halil rabszolgát vett magának s maga lett annak rabszolgája.

— Ez valóban nevezetes eset — monda a padisah, — tud meg tovább is, mi kifejlése lesz e dolognak? A Teszkeredsi basi (titkár) jegyezzen fel mindent, a mit elmondasz, örök emlékezetre.

A berberbasi e beszéd alatt ügyesen végzé a padisah fejével hivatalos működését, s azután jött az Ibrikdár Aga, megmosá annak kezét, a peskiridsi basi megtörülgeté azokat, a Tirnakdsi Basi elvagdala körmeit, a Dülbendár felköté fejére a gyöngyös kaukot, s derekára a hosszú keleti shawlt, a Csohodár ráadá a turquoisoktól nehéz binist, (felső gunya) a Szilihdár felköté bogláros kardját, s azután a szokott főhajtások mellett mindnyájan eltávoznak előle, csupán csak a Khasz Oda Basi és a Kapu Agaszi maradtak mellette.

A Khasz-Oda Basi jelenté, hogy a szeralj előcsarnokaiban térdhajtva várakozik a szultán legalázatosabb két szolgája: Abdullah, a fő Mufti és Damad Ibrahim a nagyvezér, kik fontos országos ügyben kívánnának szót terjeszteni a nagyur elé.

A szultán még nem adott feleletet, midőn a háremhez vezető ajtókon keresztül belép hozzá a Kizlár Aga (eunuch főnök) tisztességes fekete, hasított ajku nemes úr, kinek azon szomorú kiváltsága van, hogy a szultán háremében szabadon járhat ki s be és abban neki semmi öröme nincsen.

— Mit kívánsz hű szolgám, Kizlár Aga? — szól eléje menve Achmed s felemelve őt a földről, hová előtte leborult.

— Legkegyelmesebb padisah. A virág nem tud ellenni nap nélkül, a virágok legszebb, legillatosabb szála, a szultána Asszeki ohajtja látni orczádat.

E szókra még szelidebb, még mosolygóbb lett Achmed arcza; inte a Khasz-Oda Basinak és a Kapu Agaszinak, hogy vonuljanak ki a másik terembe, a Kizlár Agát pedig visszaküldé, hogy vezesse elé a szultána Asszekit.

Gyönyörű damascusi hölgy volt Aldsalisz. A természet minden szépséget pazon ruházott reá; bőre fehérebb, mint az elefántcsont és simább, mint a bársony. Hajfürtjei mellett csak árny volt a legsötétebb éjszaka, s telt mosolygó orcájának színe megszügyenité a hajnalt s a feselő rózsát, s ha e szemekkel Achmedre pillantott, mikben egész gyönyörvilága égett a paradiesomi örömkönek, a padisah édes villámoktól sújtva érzé szívét, s ha e büvösbájos ajkak megszólaltak, ki volna az, a ki ellent tudjon nekik mondani? Ahmed bizonyára

nem, Oh nem. „Kérjed országom felét.“ Ez a legkisebbike azon hizelgéseknek, mikkél őt elszokta halmozni. Ha őt ölelheti, ha égő szemeibe nézhet, ha őt mosolyogni látja, elfeledi Sztambult és a hadsereget, és a háborut és az idegen követeket, s ez nagy áldás a prófétától.

A kedvencz szultána azon csábitó mosolylyal járult Achmed elé, melly örökké ellenállhatatlan volt reá nézve, s nem engedé a szultán ajkain megjeleni a tagadó választ.

Minő sürgető kérése lehetett, hiszen csak hajnalban vált el tőle a padisah, minő álmod láthatott azóta, mellynek megvalósultát ohajtja?

A szultán kezénél fogva vezeti őt babor ottománjáig, s megengedi, hogy lábaihoz leüljön; a szultána összefonja kezeit a padisah térdein s felvetve arczára szemeit, szól:

— Leányodtól, a kis Eminától jövök, ő küldte hozzád, hogy csókoljam meg helyette lábaidat. Valahányszor tégedet látlak felséges chán, mintha az ő arczát lát-nám, s valahányszor őt szemlélem, mintha a te arczod állana előttem. Úgy hasonlít hozzád, mint a ragyogó csillag hasonlít a tündöklő naphoz. Három évet tölte be már, most lép a negyedik esztendejébe, s még sincs férjhez adva. Ma reggel, hogy arczodat elfordítád tőlem, álmod láttam, melly a következő volt: leányaid hárman: Aisah, Hadissza és Emina ültek a nyilpiaczon, pompás csillogó sátorok alatt; három sátor volt egymás mellett, egyik fehér, másik violaszin, harmadik naphozöld; ezekben ültek a herczegasszonyok ezüstszővetü kapani-dzsákba öltözve¹, a gömbölyü selmikkel fejükön s a hét szerencsés karika által felékesítve, mellyek egy nőnek boldogságot hoznak, és a mellyek az istifán (diadém), a nyakkötő, a fülönfüggő, a gyűrű, az öv, a karperecz és a kösöntyü *). Mellettük ismét számtalan sátor, háromféle kék, háromféle zöld, miket az Emirek, Desterdárok, Reis Effendik, Muderriszek és Seikek nagy serege foglalt el. És a serail előtt három magas pálmafa volt felállítva, mellyet elefántok húztak nagy kerekeken és három kert, mellyben minden virág czukorból vala készítve, és ekkor elkezdék a fővezérek az ünnepélyt, a kézcsók után a főmufti végrehajtá az egybekelést, mellyen a völegényt, a Kiaja, a menyasszonyt pedig a Kislar Aga képviselte és azok mind megajándékoztattak. Ekkor jöttek a vőfélyek a nászajándokokkal, száz teve virággal és gyümölcsessel megrakva, egy elefánt arannyal, drága kövekkel és tündöklő fátyolokkal; két eunuch smaragddal kirakott tükrököt hozott, pompásan felnyergelt lovakat a miri achorok (lovászok). Ezek után jöttek a nagyvezér kísérői és dsiridhajításban gyönyörködtették a bámuló szemeket, jöttek ismét a tömlőhordók, s egy sátorban faembereket és egy eleven centaurt játszottak, és az egyiptomi kard és abroncstánczosok, az indu szemfényvesztők és

¹) E hét jelt kapják menyasszony-ajándokul.

kigyótánczoltatók, a kik után következett a főmufti, s orczádnak színe előtt a Koránból egy verszetet olvasott fel és azt megmagyarázta szépen. Ezután jöttek az arsenalból való emberek, kik egy egész vitorlás gályát huztak nagy hengereken, és utánuk a topidzsik (tüzérek), kik szinte hengereken egy várat szállítottak elé, ágyukkal megrakva és azokból lövöldöztek. Ismét erre az egyiptomi opiumevők tánca következett, a melly igen csodálatos, a kik után ismét majmok és medvék játszottak furcsa dolgokat; mindezekre következett a czéhek elvonulása és a janicsárok megvendégelése, legvégtére a pálmák ünnepe, a midőn azok a serail kapujáig vitettek a czukor kertekkel együtt és a lámpaünnepély, mellyben tizezer színes lámpa ragyogott húszezer nyiló tulipán között, úgy hogy azt lehetne hinni, hogy a lámpák virágoznak és a tulipánok világitanak, a rumili hiszár és az anatóli hiszár ágyui mennydörögtek közben, s a Bosporus egy lángtengerré látszott válni a fénylő hajóktól s a szikrázó tüzjátékoktól. Ime ilyen álma volt legalázatosabb rabszolgáldónak Dzsemachir 12. (jun. 15.) hajnalán, a melly szerencsés nap az ozmanlik előtt.

Hasonló álmokat igen unalmas dolog volna végig hallgatni, de Achmed gyönyörűségét lelé azokban; őt az ünnepélyek boldogíták, és semmivel sem leheté annyira megnyerni kegyét, mint valami új feltűnő, ragyogó pompával, a minőt még elődei nem ismertek. Aldzsalis az által lett kegyenczévé, hogy a tulipánok és lámpák ünnepélyét feltalálta, mellyet minden évben megültek, s a pálmák ünnepélye ismét új eszme volt, és a czukor kerteké színte. Achmed elragadtatással ölelé keblére a kedvencz szultánát s megesküvék neki, hogy álmát teljesíteni fogja, és úgy bocsátá őt vissza a hárembe.

A Kizlár aga bebocsátá a künn várakozó két főurat. Elöl lépett be a főmufti, utána Damad Ibrahim a fővezér, mindkettő hófehér rengő ősz szakállal, komoly, tiszteletgerjesztő arczok.

Ott lehajoltak a szultán előtt, megeskölik köntöse szegélyét s leborulva maradtak előtte, míg fel nem emelé őket.

— Mi hoz benneteket a szerailba derék országnagyok?

Mint illet, a főpap kezdé a beszédet.

— Legkegyelmesebb és leg hatalmasabb úr. Légy kegyelemmel irántunk, a midőn életed örömeit szavunkkal háboritjuk; mert ámbár áldás az álom, de jobb az ébrenlét az álomnál, s a ki rejtegeti maga előtt a veszélyt, annyit tesz, mintha önmagától lopna. Tudva lesz elötted legdicsőbb padisah, miszerint néhány év előtt tetszett Allahnak megengedni, hogy a lázadó Esref Persia törvényes fejedelmét Tamasip-sahot elüzze fővárosából. A fejdelem bujdosóvá lett, a fejdelem anyja rongyokbaöltözött közszolgáló gyanánt tengette életét Ispahánban. Az ozmán fegyverek nem engedheték a bitórlónak, hogy rablott trónján nyugodtan ülhessen, s diadalmas hadseregeid, miket Ibrahim vezér s az „erényes” Küprili utóda Nu-

mán Küprilizáde vezérlett, elfoglalák Persiától Kermandzsahánt, s birodalmadhoz csatolák. Ime azonban a profétának tetszik csodák történését engedni. Egyszerre előtámad az elveszettnek hitt Tamasipsah egy maroknyi hadsereggel s három csatában Damaghan, Derechár és Ispahan mellett tönkre veri Esref chánt, őt magát futtában a lovak tapossák el. Most a visszatért fejedelem visszaköveteli az ozman birodalomtól az elfoglalt tartományokat, s fővezére Szafikuli chán nagy hadsereggel közeleg Küprilizáde ellen. Az ozmán fegyverek napját sötétség fenyegeti. Leghatalmasabb úr! Ne engedd dicsőségeden e csorbát esni; mi a fővezérrel már összegyűjtöttük a hadsereget, melly készen áll a Bosporus partján, minden perczen hajóra szállani, pénz és eleség ezerötszáz tevé hátán előre küldetett a határok felé Nuumán számára. Csak egy szavadra van szükség és egy fegyveres kézzé válik az ország, mellynek csapása egy másik országot ejt el, csak egy intése kell szemeidnek s a földből támadnak elő a harcosok, mintha a négyszáz év alatt elhullott ozman hősök mind egyszerre kikelnének sirjaikból, hogy a proféta zászlóját megvédjék; de e zászlót neked kell kezdedbe ragadnod legdicsőbb padisah, mert fegyvereinknek csak jelenléted adhatja meg a diadalt, azért kelj, övezd fel derekadat Mohammed kardjával és szállj le a seregek közé, mellyek ohajtva várják arezod láthatását, mint ohajtja a nap feljöttét, kinek hosszú az éjszaka és aludni nem bír.

Achmed szeliden tekintte le a beszélőre: mintha azalatt, míg ez beszélt, egészen másról gondolkoznék s egy szót sem hallana azokból, a mik hozzá mondattak.

— Hü szolgálím — szólt nyájasan mosolyogva. — E mai nap szerencse napja rám nézve. A szultána Asszeki álmot látott e hajnalon, melly méltó, hogy valósittassék; Isztambul utczáin fényes ünnepély volt, ki volt világítva az egész város, lámpák és tulipánok ragyogtak a puszpángfák kertjeiben és az „édes vizek“ körüli kiöskök udvarain; s mozgó palmafák és czukorból készült kertek vitettek körül a piaczokon s az utczákon kerekenjáró gályák és várak sétáltak végig. Ez álom olly szép, hogy valósulásra vár.

A fő-Mufti meghajtá magát mellén keresztbetett kézzel.

— Allah akbár! Allah Kérim. Az isten hatalmas. Legyen úgy ahogy parancsolod. Keljen fel a nap ezután nyugoton, ha úgy kívánod.

Azzal a főpap visszavonult és elhallgatott.

De előlépett az agg fővezér, Damad Ibrahim, s kaftánja szélével megtörölve könyes szemeit, szomoruan állt meg a padisah előtt és szólt.

— Óh uram. Allah külön napot rendelt az örömré, külön a szomorkodásra, s nem jó azokat egymással összetéveszteni. Semmi ok sincsen jelenleg az örömré, de a bánatra annál több. Az ország minden részeiből gyász hírek érkeznek, mint fekete hollók, midőn zivatar közelg: tűzvész, ragály, földren-

gés, vízáradás, vihar rémiti a népet. Csak e héten égett le Sztambul legszebb része, a Chodzsabasa mellett, alig néhány hete az Ejul külváros az egész part mentében, midőn a város másik része kivilágított Murad herczeg születésére. Kallipolisban a villám a löpormalomba sujtott s hatszáz munkás repült a légbe. A Kiagadchane patak egy éjjel úgy megáradt, hogy az egész édes vizek völgyét elöntötte, s a felállított ágyukat elragadta, s ime nézzed legujabban Santorin sziget mellett egy új sziget emelkedett ki a tengerből, három hónapig folyvást nőttön nőtt, és a mig megnőtt, Sztambul alatt reszketett a föld. Oh uram ez nem jó jelenség nekünk, s ha van füled szolgálid tanácsát meghallani, bőjtöt rendelj és hamvazó napot az örömmünnep helyett, mert Sztambulra gonosz napok közlegenek. Ellenség szava hallatszik határainkon köröskörül, a Ton (Duna) partjáról, mint a Pruth vize mellett és Eriván hegyei közül, mint a szigetek felől, s ha tiz keze volna minden muzulmánknak, mind a tizre jutna egy kard, hogy azzal védelmezze országodat. Ám neheztelj ősz szakállamra és büntess meg vakmerőségemért, én lángok között látom Isztambult, valahányszor ünnepélyre van az kivilágítva s ijedtséggel kiáltok hozzád és a profétához: segítetek!

Achmed szultán folyvást kegyesen mosolygott. Hangja édes volt, mint a folyó méz, midőn felelt.

— Nemde tenéked, derék Ibrahim van egy fiad, a kit Omárnak hinak, a ki meghaladta már a negyedik évet? Nekem is van egy leányom, a ki már három éves, Emine. Él az én lelkem! hogy addig fel nem kötöm a proféta kardját és a veszély zászlaját kezembe nem fogom, a mig őket össze nem házaitám. Régen egymásnak voltak ők szánva, s érdemeid szaporodása siettetí egybekelésüket. A szultána Asszekinak esküvel fogadtam azt fel, s visszafelé esküdni nem lehet, mint a hogy tesznek a hitetlen tűzimádók, kik ha fogadást vagy esküt tőnek, visszafelé elmondják azt, s azt hiszik, hogy az által fel vannak oldva alóla. Igazhivőhöz ez nem illik. Én megígértem ez ünnepélyt s akarom, hogy az pompás legyen.

Ibrahim felsóhajtott s busan köszöné meg a nagyuri kegy ez újabb tanubizonyságát. Ráért volna ugyanez későbbre is maradhatni: hisz a völegény csak négy, a menyasszony csak három éves.

— Allah kérim! Az Isten ne engedje megrövidülni árnyékomat, hatalmas padisah! szólt Damad Ibrahim s azzal megcsókolva a nagyur kezét, eltávóznának mind a ketten.

A serailj kapujában borusan monda a főmufti a nagyvezérnek.

— Jó lett volna nekünk kettőnknek nem öszülni meg.

Achmed pedig a bosztandzsik (kertészek) kíséretében sietett a puszpángfák kertjébe tulipánjai közé. (Folytatjuk.)

EMLÉKSOROK GARAY JÁNOS FÖLÖTT.

GYÖRFFY GYULÁTÓL.

Elhangzott már a dal — — széttépve áll a lant,
 Egyetlen húrja sincs épen, sértetlenül,
 A dalnok elhagyá, ő messze költözött,
 Daltermő lelke már énekekre nem hevül.
 Ott hol ábrándiban egy szebb hont alkotott,
 Hová varázslani úgy vágyta a jelent,
 Az ős Árpádokat, kiket megénekelt,
 Meglátogatni és daleszmét szedni ment.

Nagy útra költözött, azért levetkezé
 Rosz földi öltönyét, csak lelkét vitte el;
 Hogy majd a tulvilág sötét rejtélyeit
 Magasztos szelleme világosítsa fel.
 S melly itt csak fényleni, hevíteni nem tudott,
 Forró sugárait bár mint hintette szét —
 Hogy ott fent az égen, egy másod nap gyanánt
 Porrá égesse majd e fásult földtekét.

Oh, hallottátok-e lantjának húrjait?
 Magasztos volt a dal az ihlett ajkakon;
 S melly forró szikraként dalában rejtezett,
 Mély volt az érzelem, szent volt a fájdalom,
 Szent volt a fájdalom, s mégis daemon gyanánt
 A testet megtöré, — — de nem a szellemet!
 És gyenge rózsaként a sorsszeszély alatt
 Egy durva szél előtt széthullni kellett.

Széthullva a virág! — — De még illatja él,
 S ez illat fent marad túl az enyészeten —
 S a tépett lant felett, a sirnak romjain
 Borostyánkoszorút, babérok terem.
 A babérok alatt a megholt újra él — —
 Egy nemzet tüzte rá — sors nem téphette le;
 És enyészetlenül az enyészet felett
 Örökzöld lombban él a költő szelleme.

De többé szelleme nem minket illetend!
 Eredetében az istenség része volt — —
 S így nincs csodálni mit, ha fel nem fogható
 A kor, midőn vele teremtett, alkotott.

A roncsolt test alatt minő csodaszerű,
 Minő szentség lakott, valjon ki sejthető?
 Ki hitte volna hogy a dalnok ajkain
 Az ihlett érzelem, a szó az istené? — —

Oh én sejtettem ezt! s mint egy szentelt helyet,
 Lépém át egyszerű lakának ajtaját,
 A nagy költő a hol csendes magányban élt,
 Mint jó családátya, mint honfi, mint barát.
 — — Jertek siratni őt barátok, gyermekek!
 Csak a költő felett ne sirjon senkisé —
 A költő dalban él, és a dal fent marad
 Túl még a siron is, túl az enyészeten.

Mondják mindenkinek, hogy egy csillaga van!
 S ha élni megszűnik, e csillag is lehull — —
 Midőn testéből a lélek elköltözött,
 Egy csillag sem esett le az ég boltíriul.
 Nem, ő meg nem hala! oh hallom még a dalt,
 Még látom hirneve tündöklő csillagát — —
 És még a siron is hiszem és jól tudom,
 Hogy G a r a i n k megél az örökléten át!

A C H Á N K E G Y E N C Z E .

(BESZÉLY.)

GYŐRI VILMOSTÓL.

(Folytatás.)

A divánból egy balra nyíló kisdud ajtón, kertbe jut az ember, mellyben a legillatosabb növények terjesztik olly kellemesen kábitó, s lágy érzelmekre ragadó illatukat. A másik ajtónyílás hosszú sikátorra vezet, mellyen át fényesen butorzott termekbe juthatni. A fedezetet mindenütt gyönyörű arabeskek ékesítik, felczifrázva gazdagon arannyal. A falak mellett veres bársony kerevetek nyulnak el, s a különböző színű márvánnyal kirakott padlózatot tibeti szőnyegek s egyiptomi szövetek fődözik. Gazdagon ékített szobák után következnek a háremhölgyek lakai.

Sajátszerű ablakaik nem üvegtáblákból állanak, hanem szalma-fonatokból ollyszerűn, hogy be senkisé, ki pedig mindenki láthat.

Benn a hölgyek termeiben szinte pompás és keleties minden. Nyugágyak és kerevetek vonulnak szerte a falak mellett, finom terítőkkal, a falakon szőnyegek függnek alá, valamint a padlózatot is azok fődik be.

Illatos virágok és ritka növények helyezvék a termekbe s itt ott az ambra füstöl, kábitó, de kellemes, olvadékony illatával.

A háremhölgyek lakával közvetlen érintkezésben van a háremi kert.

Egy nagyszerű négyszög az, átvágva csavargó utakkal, mellyek mellett a leggyönyörűbb fű tenyészik. A kelet legváltozatosabb fái emelik nemesen, büszke koronáikat. Ott a királyi czedrus, itt a csak koronával bíró pálma, amott ismét ernyős platánok, közbe közbe egész a földig lehajló szomorú füzekkel. Itt ott a fák között pompás ugrókutak tűnnek elé, gyönyörű tiszta vizet lökvén fel a magasba. A tág kömedenczében, mellybe a víz visszaomlik, különböző nagyságu fürge aranyhalacsák

A nap leáldozásra hanyatlik.

Nem üli felleg sem az ég színét, tiszta az egészen.

Az utolsó aranyzott sugarak visszatükröződnek a hegyek ormain, s át mosolyganak a háremkert fáinak lombjai között.

Fehér lepelben, tündérékképen tönedeznek elő a hurik.

Szegény hölgyek! Ifjúsággal, szépséggel jöttetek e kertbe s mivel mentek ki belőle?

A teljesültlen vágyak hamar elragadják az ifjúságot, az arcz szépségét rút lánczokkal fedik be nemsokára, s ha nem vagytok már szépek és ifjak, kinek kelletek akkor?

A háremhölgy olyan, mint az aloé. Csak egyszer virágzik életében, ez nála az ifjúság. Mig ifju, mig szép, addig bámulják, addig szeretik; de rövidben elhull az aloe virága, s ha elvirágzott senkinek sem kell többé, mert egészen elhervad.

Némeltyek közületek talán örömmel jöttek e pompás termekbe, s csak későn tudták meg, hogy az ég helyet, mellyet találni gondoltak, poklot nyertek.

Mások talán a boldogság, az öröm, az elégedtség karjai közül ragadtattak ide, s azok helyett kaptak keservet, bánatot.

Szegény, szegény hölgyek!

A háremhölgyek több csapatokban mulatnak.

Egy ugró kut körül mintegy negyvenen foglalnak helyet.

Élénk képet nyujt e csoportozat.

Az ugrókut tiszta kristályvizét magasra fellöké, s azt öt ágazatban hullatá ismét az aranyhalakkal megrakott medenczébe. Nehány vidor leányka kezével akarja megragadni a fürge állatocskákat, s mindnyájan kacajban törnek ki, ha azok elsikamlanak ujjaik közül.

A kút melletti gyönyörű pázsiton fognak helyet a többiek; néhányak karában mandolin van, melly zeneszer hurjainak édes hangzatához kellemes énekeket hangoztatnak. A kör közepén gyönyörű huri lejtí kelet tánczeit.

Hosszú sötét fürtjei igazgyönggyel megrakott fejék alá szorítvák, fehér foszlány simul tagjain végig, melly karjánál fel van vágva, hogy az szabadabban tűnik elé. A fehér foszlány egyedüli öltözéke, s az is olly vékony, hogy vénusi termetét tökéletesen kimutatja. Karában csörgőkkel ellátott kis dobot tart, mellyet tánca közben hol feje fölött, hol pedig maga előtt csörget.

Tánca közben a szellő szét szét lebbenti fátyolát.

S ki gyönyörködik benne? . . . . .

Más helyen egymást kergetik a hölgyek.

Boldogak, igen boldogak, ha e játék által meg tudják csinálni önmagukat, meg vágyaikat!

Platanok árnyában vigan fecsegnék mások.

Narancs és citromfák körzik őket jobbról, balfelől illatos virágok. Beszédük vidoran foly s néha néha kacaj tör ki ajkaikon.

Halvány, tizenhat évű lányka áll magányosan, hallgatagon a csoporttól nem messze. Angyalfejét egy vastag platanfához támasztja, sötét szemeiből egyegy könnycsepp perdül alá.

— Zuleika — szól egyszerre egy ékes huri [a] búsongó felé fordulva — jöjj körünkbe, még ugysem ismerjük egymást, jöszte, ne buslakodjál — így szólván felkelt, s szeliden megragadva a búskodó Zuleikát, társai közé vezeté.

— Igen, igen Zuleika — mondák a többiek — mondd el, hogyan kerültél ide, s mi viszonzosan elmondandjuk a mi életünket.

Zuleika helyet fogott társnői között, bús szeméből kitörlé a könnyeket s beszélni kezdett.

— Az én hazám túl van a fekete tengeren. Anadoliában, Anguriban születtem. Mig gyermek valék, egyedüli örömem abban találám, ha a hegyek magas ormiról messze, messze eltekinthettem. Lelkem olly szabad volt, mint a madár. — Néha késő estig elmaradtam s elmulasztám az esti imát meghallgatni, miért nem egyszer nyertem jó szüleimtől megfeddést. Tizenhárom keresztény család lakott Anguriba, ezek egyikének tagja voltam én. Hitemet forrón szeretni tanítának szüleim. Az ő parancsukat teljesíteni s a hegyek ormait bejárni volt fő és legnagyobb örömem.

De a gyermek növekedék, a vágyak mindig sokasbodtak. Magányos andalgásaimban olly gyakorta képzeltem magamnak fellegvárakat, s csak akkor vettem észre, hogy az mind ábránd, midőn szemem az alattam fekvő Angurit pillantá meg ismét.

Sohasem felejthetek egy estét.

A nap bucsuzva küldé sugarait a hegyekre, én ismét fent voltam az ormokon. Mint a zerge szöktem egy szirtől a másikra, végre hogy az Angurihoz közelebb eső hegyre juthassak, egy völgyön kelett áthaladnom.

Alig értem le a völgybe, midőn előttem terem egy lovag. Fehér volt alatta a mén, mint a hó, ő maga nemes arcvonású, ifju, szép. Midőn megpillantott, meg-rántotta lovának kantarát s hozzám ugratott.

— Szép szülötte a hegyeknek — szólott csengő, férfias hangon, s pillanatában olly nemes tűz sugárzott — nem félsz egyedül ez elhagyott vidéken?

Megzavarodtam. Felelni nem voltam képes, pirulva sötém le szemeimet

— Jöszte, szép leánykám, én majd elkísérlek — szóla újra, miközben szeliden megragadá kezemet.

És én azt nem vontam vissza.

Ménének csattantott egyet ujjával s a tanulékony állat követett bennünket.

Nem tudom miről szólottunk, csak azt érzém, hogy az ut nagyon rövidnek tetszék előttem. — Anguri kapuja előtt elvált tőlem a lovag, felveté magát ménére s elvágatott.

Anyámnak egyébkor mindent megvallottam az előtt, de ez estét elhallgatám. Ettől fogva merengővé kezdtem lenni, minden gondolatom, minden vágyam csak azon ismeretlen lovaghoz vezetett. Szerettem.

Alig vártam, hogy az alkony eljőjjön s hogy a hegyek közé mehessek. — Es-tenden találkoztam a lovaggal; ha őt láttam, mindent, mindent felejték, s ha őt nem láthatám, keservesen sirtam.

Épen egy hold telt el első találkozásunk óta.

A lovag ismét megjelent a völgy ölében. Már ekkor azonban nem csupán Anguri kapujáig akart kísérni, hanem egész lakunkig. — Midőn beértünk a városba, a néptömeg rettentően zajongott, s mindenünnen vad hangok riadák: halált a keresztényekre!

— Siessünk, siessünk az Istenért! mondám reszketve egész valómban — atyám anyám veszélyben vannak, siessünk, siessünk.

Néhány félreeső utcán keresztül hatolván, lakung elé értünk.

Már minden késő volt.

Fekete romok füstölögtek ott, hol előbb magányos, csendes kis lakunk állott. Szüleim a romok alá lőnek temetve. Üvöltő csoport ácsorgott a romok körül, kárhózasan hahotázva.

— Ereszszetek szüleimhez — ordítám magamon kívül, s rohantam a tömeg közé; ereszszetek, oh Istenem, istenem!

Pillanatnyi bámulat után száz haragos torok riadá:

— Ez is keresztény, halált a keresztényekre!

— Senki se merje őt bántani, ki kezét ráteszi a halál fia! — riadott kísérő lovagom, s egy ugrással nálam termett ragyogó karddal jobbujában.

— Allah senim giaur! halál a keresztényre — zugtak újra, de a közeledők közül egymásután hatan hullottak a földre lovagom kardja által.

Ekkor a tömeg közül fegyverdurranás hangzék, s kedvesem véresen rogyott össze mellettem.

Utószor is rám veté szemeit, ajka reszketni kezdett:

— Szeretlek! — suttogta és meghalt.

Fogni érzém erőmet, lábaim megtörtek, élettelenül hanyatlám a földre . . . . .

Midőn ismét felébredék, hajón lelétem magamat. Mindenünnen csak a tenger tünt elém, nem láttam többé Anguri ormait.

— Hová — kérdeztem kísérőim egyikétől — hová vezettek engemet?

— A chán háremébe — nyerém válaszul.

Pár nap után megérkezém, s az óta itt vagyok. Messze hazámtól, messze kedvesem és szülőim sirjától; de minden gondolatom feléjük von, minden eszmém feléjük száll. Forró reményem van, hogy nem sokára meglátjuk egymást a tulvilágban!

Igy végezte beszédét Zuleika, s nagy, sötét szemeiből sűrű könnyek omoltak halvány arczára.

Az első szerelem adta könnyek nem szivből eredtek-e?!

— És most mi is ismertessük meg magunkat Zuleikával, hogy sorsunkon vizsgálást találjon — szólott egy a kedves lánykák közül.

— Kezd el te, Ilma — szólának mind.

A megszólított magas, nyulánk termetű hölgy volt. Sötét fűrtei, ragyogó fekete szeme oly ellentétet képeztek halvány arczával. Egész valóján bizonyos komolyság ömlött el, míg a többiek mosolyogtak, ő csak néha voná mosolyra ajkait.

Ez is oly fagyasztó, oly tettetett volt!

Sűrű szemöldökének összevonása s szemeinek pillanatokkénti vad tüze olthatlanul égő boszunak voltak jelei. Fehér foszlánya derekán veres szalaggal volt összekötve, s keblén szétnyilva.

Néhányszor végigsimitotta bársony ujjacskájával homlokát, majdan reszketeg hangon szólni kezdett:

— Nekem a hárem kertje, e fogság kimondhatlan kin. Néha szét szeretném tépni e kertnek falait, mint a dühös oroszlány kalitját, hogy száguldhatnék vissza, oda hol egykor egyedüli örömemet, később egyedüli kinomat találtam. — Kín nekem e hárembeni fogság, mert lehetlenné van általa téve boszúm végbe vihetése, azon boszué, melly velem nyugszik el, s melly velem kel a jövő reggelen százszorosan nagyobbá növekedvén.

Ilmát ezen szavainál lázas reszketegség futotta át, szemei vad tűzben villogtak, halvány arczára pir kezdett ömleni.

— Hazám messze van, messze arra nyugot felé — folytatá. Nemzetem a magyar. A Maros partján állott őseimnek vára, Hervey Péternek hitták atyámat, s nem csekély megtiszteltetésben részesült, minthogy vagyona messze terjedett. — Hervey Péternek volt egy tizenhárom éves leánykája, midőn nejét elveszté. Az atya leányában találta fel egyedüli örömét. E lány neve volt Ilma, ezen lány én valék. Atyám vigasztalhatlan lön anyám halála óta, az idő a fájdalmat majd alig enyhíté. A gyászév elmúltával azonban ismét jöttek hozzánk látogatók, s mi viszonztuk látogatásukat. Szendrey Mária volt legkedvesebb barátnóm. Nem lakván távol egymástól, gyakorta, igen gyakorta összejöttünk. — Andalogva jártunk a Maros partjain, hallgattuk a folyó zuhogását, el-elmerengtünk a teli hold sugarain. Bizalmasak voltunk egymás irányában, mint azt két leányszív teheti. Semmi titok nem fért meg közöttünk, egymásért éltünk, egymásért éreztünk. Az idő mult. — Egy napon robogó koci vágatott he udvarunkba. Tisztes, őszbe csavarodott szakálu férfiú lépett ki belőle, s utána egy deli termetű, kedves arczu ifju. — Atyám szobája felé laladtak; én megláttam, s megelőztem őket, kíváncsi levén, kik legyenek az idegenek.

— Isten jó nap! — monda magyaros jószívűséggel a belépő férfiú — ismersz-e még, Péter?

— Hozott az ég, Farkas — szólott atyám, miközben karját nyujtá az öregnek megölelésére.

Mint később megértém, atyámnak legkedvesebb barátját ismerém meg az öregben, neve Rédey Farkas volt.

— Elhoztam a fiamat, ugy-e megnőtt már? — kérdé Rédey atyámtól, s a szép ifju [elő]lépett. Pillanatában olly nemes tűz volt látható, olly lelkesült mosoly lebegett ajkain át.

— Isten hozott édes öcsém — szólott atyám férfiasan megszorítván az ifjunak kezét — bizony megnőttél mióta nem láttalak. Hanem az én lányom is nagy lett ám — folytatá atyám, s elő kellett lépnem.

Pirulva hajtám meg magamat, s az öreg Rédey hozzám jött, megölelt, megsimogatott.

— Nehány napig nálad maradnánk Péter, ha megengeded — szóla ismét Rédey Farkas — ugy is régen nem láttuk egymást.

— Bizony nem is mozdultok ki innen egy hamar — válaszolt atyám.

Rédeyék nálunk maradtak.

Az ifju neve Gyula volt; eleinte ugyan tartózkodó voltam irányában, később azonban „kedves Gyulám“-nak neveztem őt. Szerettem, ifju szívem egész lángjával szerettem. — Viszonzta-e szerelmemet? Én legalább azt hittem. Örömmel hallottam meg, hogy Rédey Farkas a tőlünk nem messze fekvő Világos mellett vett jószágot. Így legalább reményem volt Gyulát gyakorta láthatni. — El is jött hozzánk Gyula

gyakran s ah akkor milly édes perczeket éltem! Együtt mentünk andalogni a Maros, partjaira, mindketten ifjak; mindketten ábrándosak. Gyula sohasem vallá meg szerelmét s én mégis, mégis hittem, hogy szeret. Mari irányában ez volt első titkom egyedül ezt nem közlöttem vele. Egy idő óta azonban Marit egészen megváltozottnak találám. Néha túlságig vig volt, néha hosszú darab uton haladánk együtt szóltanul. Pillantata el-el merült a távolba s arca olly olvadékony kedves kifejezést nyert.

— Te szeretsz, édes Marim — mondám egyszer illy merengéskor, s megragadám kezét. A lány megrettent s elpirulva rebegé:

— Igen!

— És ki nyerte meg édes kis szivedet? — kérdém mosolyogva.

— Szép, gyönyörű ifju monda egészen lelkesülten — nem irhatom le, nem mondhatom ki a mennyet, mellyet szerelme által nyerék; azt csak érzeni, de kimondani nem lehet.

— Szerencsés leány! — viszonzám — és ki az, mi neve?

Mari kérőleg emelte reám szemeit.

— Szabad nevét elhallgatnom — kérdé — mig nem mint vőlegényemet mutathatom be?

— Ugy én sem mondom meg az én kedvesem nevét — viszonzám kötekedve.

Mari meglepetve nézett rám.

— Te is szeretsz? — monda — oh most még forróbb érzélemmel viseltethetünk egymás irányában.

Ha tudta volna mit mondott?!

Egy napon Marihoz mentem én. Gyönyörű kertjükön haladék keresztül, hogy számára annál nagyobb legyen a meglepetés. Jazmin bokor árnyában Mari hangját hallám, arra indulék. Le voltam veretve, Gyulát régóta nem láttam. Marinál akartam vizsgálatást találni. Midőn közel értem a jazminbokorhoz, e szót hallottam Mari ajkiról:

— Szeretlek!

Döbbenve léptem a bokor mellé, gondolván: ellesem Mari titkát. Oh milly iszonyu pillanat rám nézve!

Rédey Gyula ült Mari mellett, kéz kézben nyugodott, édes üdvös pillanatokot vetettek egymásra.

— Átkozott — riadám magamon kívül, s rohantam vissza mindenem keresztül.

Erőfogyottan és eszméletlenül értem haza. A bánat s a nagy erőmegfeszítés betegségbe döntöttek. Atyám ráállott forró kéréseim után, hogy elútazzunk, miután megérté, hogy éltemt egyedül az utazásbani szórakozások tarthatják vissza.

S így egynehány nap mulva elhagytam azt a földet, mellyen egész mennyemet véltem feltalálni, s mellyen egész poklomat nyerém. Azon lány, ki iránt a legszentebb baráti érzélemmel viseltetem, döntötte meg egyedüli boldogságomat. Azóta gyűlölöm őt, s boszum napról napra rettentőbbé, szörnyübbé kezd válni!

Ilma szemei e szóknál ujonnan vad tűzben ragyogtak, ajkai lázasan reszketni kezdettek, s láttaták, hogy iszonyú ingerültségben van.

— Hogy jutottál e kertbe Ilma? — kérdék néhányan.

Ilma szólni akart, de azon pillanatban ágyudördület hangzott a várfalokról. Két más lövés reszketetté meg utána a hegyeket.

— A chán, a chán! — kiálták a háremhölgyek, s gyorsan futottak a divánba, a chánnak elfogadására.

A nagy előcsarnokot, mely a divánba vezetett az eunuch szolgák foglalák el, míg a kapu elé rögtön hadfiak sereglettek.

A menet már a bazárban jött.

Hosszu sörényű lovakon vágatott néhány tatár legelől, míg mások szélről lovaglottak.

Közepette a csoportnak hófehér lovon Mirza chán. Nemes arcvonásiból, tüzes bátor tekintetéből, nagyság, elégtelenség és jószívűség tekintte elő.

Balra a chán mellett habos, fekete paripán lefátyolozott hölgy lovagolt.

A nép örömkialtása és az ágyuk dördülései közt haladott tovább tovább a menet. Végre elérte a palota nyílását, s azon át eltűnt a néptömeg elől.

A nép még mindig rivalgott, az ágyuk még mindig dörögtek.

A chán az előcsarnok előtt gyorsan leugrott lováról, nem várva kengyeltartójára, s a fátyolozott hölgyet maga emelte le a sötét, habzó ménről.

Az előcsarnokban az eunuchok földig hajoltak a chán előtt, az pedig lassu, nemes léptekkel haladott a diván felé. Széttáruhtak az ajtó szárnyai, Mirza belépett a fátyolozott hölgygel.

Üdvözlégy hatalmas chán, a chánok leghatalmasbika! — szólott mindenünnen a háremhölgyek szava.

Mirza chán egy veres bársony kerevethoz közeledék, mellynek szélei aranyrojtokkal és hermelin prémnel valónak befoglalva. Baljára ülteté a fátyolos hölgyet, mellette ő foglalt helyet.

A delnök félkörben álltak, hallgatva, figyelve a chánnak minden mozdulatára.

Mirza így kezdé beszédét.

— Hála neked hatalmas Allah, istene a mennynek, földnek és a csillagoknak meghallgattad imámat, legyen áldva örökké a te szent neved!

E szavaknál karjait mellére helyezé, s földig hajtá magát; azután folytatá:

— Idegen hazában, hideg földben tenyészett egy növény, a szellő nem ringatta enyhén, a szellő hideg volt; a napsugár nem melengette, a napsugár is hideg volt: s a növény mégis, mégis felvirult. Szép volt, minőt csak Allah paradicsoma mutathat fel. Élt, virult a növény, idegen hazában, hideg földben.

Messze keleten, hova napsugár forróbb csókokat hint, hol mosolygóbb az ég, zöldébb a virány, ott keleten volt egy kert, ékes, gyönyörű, leirhatlan gazdag volt, virágzata páratlan szép növényeket számlált. Elhozták oda a dél sivatagjainak legékesebb virágait, el a nyugotéit, el az éjszakéit. Virult a kert ékesen, gyönyörűen. De a kertész nem elégedett meg mégsem növényeivel; szerette őket, tetszettek neki, de érezte, hogy kertjének van hiánya, s csak akkor lehet elégedett, ha e hiányt kárpótlá. Indult hogy felkeresné e virágot, melly után annyira vágyódott. Bejárta honának — a keletnek — virányait, s nem találta meg; utazott a dél sivatagjain, s a virág rejtve maradt előtte, végre hoszú keresés után meglelé idegen hazában, hideg földben. Nem tudott magválni a kertész a virágtól, első pillanatára megszerette őt. Megszerzé az ékes növényt magának, elvitte és elülteté kertjében, kelet tiszta ege alatt. A napsugár melengette a virágot, sokkal forróbban, sokkal hőbbben, mint az előtt. S a virág mégis illedett. Kevés idő mulva olly gyönyörű olly ékes lón, hogy a kertész reggeltől estig csak az ő gyönyörködésébe mélyedett. A harmat cseppje, mel-

lyet kelyhébe fogadott a virág, gyémánttá vált, illata, színe pompás, ragyogó, leirhatlan. Midőn egykor sokaig nézte a kertész, s gyönyörködött benne, a virág feléje hajolt s megérinté kelyhével ajkait. E naptól kezdve ezt parancsolá a kertész a többi virágoknak: Ennek hódoljatok, ő a ti királynétok! S a virágok engedelmeskedtek, mert elismerék, hogy a kertész kedvence sokkal szebb, sokkal ékesebb, sokkal fenéségebb náluknál.

E kert az én háremem, a virágok ti vagytok, a kertész én, s a leggyönyörűbb virág, mellyet ülteték, e hölgy. Idegen haza szülte őt, de a végzet Mirza chánnak rendelé. Én szeretem őt, szeretem szívem legbensőbb, legforróbb érzelmivel, s kit Mirza chán szeret, kívánja, hogy azt mások imádják.

Igy végezte szavait a chán, balját szeliden a fátyolozott hölgy felé nyujtá, s fellebbenté annak fátyolát.

A hölgy — Szendrey Mária volt.

Éles sikoltás hangzott egyszerre a hölgyek közül.

Mind arra fordultak meglepetve.

Magas, halvány lányka álla ott, sötét szeme vad lángban villogott, arcizma lázasan reszkettek. E nő volt — Hervey Ilma.

A chánnak egy intésére a hölgyek távozni indultak.

Egyenként vonultak el az új úrnó előtt, mélyen meghajolva annak lábainál.

Utóljára a magas, halvány arczu leány távozott.

Szendrey Mária nem ismerte meg.

A mint Ilma kijutott az ajtón, a hosszú sikátoron térdre rogyott, kezeit magasra felemelé:

— Hála neked, ki meghallgatád imádságomat! A te neved szentségére esküszöm, hogy megboszulandom első szerelmemet!

Ezzel társnői után távozott...

(Folytatjuk.)

TAVASZVIRÁNY TÉLI RUHÁBAN.

II.

A cserépvirágok különböző fajainak ápolása némelly eltéréseket igényel ugyan, s például a rózsá tenyésztése körül vannak szabályok, mellyeket a rezedánál vagy a jáczint virágoztatása körül alkalmazni nem lehet. Ezek szüksége a faj sajátjaiból származik, s később rájuk kerülend a sor.

Legfőbb mindenek előtt ügyelni az általános szabályokra, mellyek tudása s gyakorlatba vétele egyik mint másik fajnál szükséges több vagy kevesebb módosulással.

Már september végén rendszeren elérkezik az időpont, midőn a nyáron által szabadban volt szobai virágokat téli szállásokra kell vinni, hogy az évszakkal beálln; szokott hideg éjek dere és tartós esőzés ellen megovassanak. Tehát september elején elő kell venni a cserepeket egyenként, és a növények megmosása, felkötözése, a föld felásása s friss földdeli pótlása szükséges. Magától értetik, hogy valamint a virágápolásnak minden részét, úgy különösen ezt a tenyésztő személyesen végezze, mert a melly növénynél betegséget lát, vagy a melly cserépben a víz könnyü lefolyását

akadályozva találja, a szükséghez képest segítnie kell, s e mellett gyakorlati észrevételeket tehet arra nézve, mellyik virág kíván több s mellyik kevesebb öntözést.

A virágok felkötözése körül két nagy hiba fordul elő igen gyakran.

Egyik az, hogy a támaszpálczának olykor földbe törött végét nem szedik ki gondosan, ez által pedig ott van a gyökérrothadás első magva, s illy betörött fadarabokba mindjárt fészket rak a cserépnövények legnagyobb ellensége, a vörös hangya. Másik hiba az, ha a növény minden ága a támaszpálczához vonatik s erősítettik a fahámmal, mert az összeszorított levelek és gyenge ágak senyvedni kezdenek, s azután megpállanak s rothadásba mennek. Legjobb csupán a törzságot, vagy a tőkocsánt erősíteni a támaszpálczához, a többi ágat és levelet szabadon hagyván; sőt jobb a nagyon szétálló s hosszú bogakat megcsontítani, ha épen szükséges, mint szorosán összekötözni.

A cserepek fölszínének földdeli kitöltésénél nagyon kell ügyelni arra, hogy a pótlék ugyanazon földkeverék legyen, melly már a cserépben van. Általánfogva nem szabad e végre a régi bikk és tölgyfatörzsökökből szedett faföldet — mi különben a virágtenyésztésnél a legjobb vegyítékek egyike, hanem vegyitlen állapotban, igen száraz kinézése van, s az öntözöt ámitván, felesleges öntözést szokott maga után vonni, ez pedig a gyökérrothadást és a növény elpusztulását. Vigyázni kell e mellett, hogy a cserép színig ne töltessék meg földdel, mert ez esetben a víz lefut róls, kivált sűrűbb földnemeknél, és a növény szomjasan marad a nélkül, hogy a tenyésztő ezt észrevenné.

Egyébiránt a külső levegőt e műtételek után használni kell mig lehet, s csupán a gyengébb növényeket kell mindjárt ablakba vinni s a hirtelen hideg ellen biztosítani. A még künnhagyottakat már most naponként egyszer öntözni nagyon elég, sőt igen jó az öntözést tiszta időben ovatos fecskendés által eszközölni; hűvösebbek levén a napok, a föld tovább tartja nedvességét, más részről pedig mintegy szoktatni kell a növényt téli ápolatásához, a mnnnyiben lényeges különbség van a szabadégalatti s szobai bánásmód között, s e különbségre ügyelni kell, ha nem akarunk télen át senyvedt virágaink felett szomorkodni.

A figyelmes vizsgáló nem sokára észreveendi a hűvösebb évszak hatását. A virágok növése megszűnik s elvesztik leveleik friss zöld színét és kissé megsárgulnak, a föld pedig igen lassan szárad. Most tehát e jelek után itt az idő szobába takarítani a virágokat, hol leveleik előbbi élénk színöket nem sokára ismét visszanyerik.

Szobában az egészséges növény eleinte feltünőleg gyakoribb öntözést kíván, min szabadban létezésének utolsó heteiben. Verőfény és szobai meleg egyszerre jelentékenyen fokozzák a gyökéréletet, a föld nedve tehát hamarabb elfogy, s azért még napos tiszta időjárás tart, napközben is szükség megtekinteni a virágokat, ha vajjon egyik vagy másik nem kíván-e vizet.

E mellett a levelek gyakori fecskendését sem kell elmulasztani, ez tisztán tartja azokat a portól, mi igen szükséges, mert kivált eleinte a növény e részben nagyon kényes. Az öntözést és fecskendést délelőtti órákban a nap legtisztább részében kell végezni.

Tiszta időben az ablakok és ajtók kinyitását sem szabad elmulasztani. Friss lég és szellőztetés életfeltétele a vidor növényzetnek, valamint az is, hogy a cserepek a legvilágosabb helyen, tehát közvetlenül az ablaknál tartassanak. ▽

NEMZETI SZINHÁZ.

Nov. 5—11. Vannak kik a fölött panaszkodnak, hogy a repertoire nem eléggé változatos. E héten is olvastunk egy illy panaszt. De hála istennek bátran annak tulajdoníthatjuk, hogy „jól esik ha az ember kipanaszolhatja magát“ más baja tán nem lévén. Mult szombaton: Hunyadi László; vasárnap: Két pisztoly; hetfőn Az élet szinfalai; kedden: Don Pasqual; szerdán: Guttenberg; csütörtökön: Ilka; pénteken: Vilette marquisnő.

Az adott darabok között egy újdonság jött elő. Pénteken először: „Vilette marquisnő vagy XIV. Lajos udvara“ dráma 5 felv. írta Birch-Pfeiffer Charlotte; ford. S. K. F. — Orleans hg (Feleki) és D' Maine hg (Toth) Marionnak (Komlossi I.) erényét ostromolják, s Bolingbrocke angol követ (Lendvai) szinte látogatást tévén a marquisnőnél, miután az előbbieket eltávoztak, Marion panaszkodik, hogy őt alávaló ajánlatokkal üldözik. A szerelmi vallomást ismétlik és Bolingbrock távozik Versaillesbe menendő a marquisnő kezének Maintenon asszonytól, a nagynénétől, ki már ekkor XIV. Lajos neje volt (Bartháné) megkérése végett. Második felvonás alatt Versaillesben miniszteri ülés és a miniszterek azt ajánlják a királynak, hogy a békét minden áron kösse meg Angliával, mert az ország ereje kimerült. Azután Maintenon asszony ajánlkozik a kedvező békefeltételek eszközésére, értesítve lévén, Bolingbrocke házassági szándoka felől. Bolingbrocke jó s megkéri a marquisnőt; a királyné feltételeket szab Marion kezéért, mellyekre az angol követ árulás nélkül reá nem állhat. Jó ezután D' Maine herczeg s ajánlkozik az angol követ befolyásának megbuktatására. Annyá megegyezik, hanem alig távozott a herczeg s előáll Nanon a királyné első komornája (Latkócziné) s Maintenon asszonyt mint régi hű cseléd megleckézteti. A királynő D' Maine herczegtől vissza akarja venni a megbizást, de késő. A harmadik felvonás alatt álarczos bál, mellyben XIV. Lajos is Maintenon asszony tudta nélkül megjelen, kihallgatja D' Maint s a veszélyre figyelmezteti Mariont, kit már Bolingbrocke is ovatosságra intett. Marion a királylyal beszédbe bocsátkozik, s ez őt megszereti, homlokát megcsókolja. D' Maine hívei meglátják, s azt gondolván, hogy Bolingbrocke, erőszakkal leakarják álarcozni, véletlenül jó Bolingbrocke s az álarczost elvezeti. A bálból hazamenet elragadják őt s bekötött szemmel a negyedik felvonásban álarczos jakobiták (D' Maine átöltözött hívei) elé viszik; egy iratot akarnak tőle csikarni, mellyben ígérje, hogy II. Jakab érdekében fog működni. A fogalmazott irományt zsebre teszi s az aláírást megtagadja. Reá rohannak, de Orleans herczeg előlép s „megmenti Franciaország becsületét.“

A negyedik felvonásban értesül Maintenon asszony fija compromissiója, s a báli csókjelenet felől; Nanon figyelmezteti, hogy ki Mariont megcsókolta az a király volt, midőn tehát Bolingbrocke jó, hogy a kapott sürgönyhözkép búcsút vegyen, ajánlja Marion kezét annyival inkább, mert a király ellenzi s Marionnak az udvarhoz jöttét kívánja. Az angol követ, miután Maintenon asszonyt azon szégyenen is keresztülhurcolá, hogy becsületének zálogául megvallja, miszerint a király csókolta meg — elfogadja Marion kezét, mire olly igen vágyott, s a király is habár nem örömet áldását adja.

* * A jövő télen tartandó operabálok iránt igazgatóságunk megkötötte már a szerződést a városi hatósággal; s még csupán az illető felügyelő hatóságok helyben hagyása váratik, hogy felőlük bővebb hirdetményt közölhessünk.

* * A P. N. érdemes újdonságírója azon szives tanácsot adja nemzeti színházunk személyzetének, hogy az a linczi színház mintájára saját fizetéséből alapítson nyugdíj alapot. Fölvilágosításul mondhatjuk, miszerint ez a rendszabály nálunk régóta fennáll, mindenki fizetésének egy száztőlját a nyugdíj alapítványra fizeti, s az eddig meglevő összegnek legnagyobb része illy formán és a büntetésdíjből gyűlt össze.

BUDAPESTI HIREK.

> Gyászhirrel nyitjuk meg rovatunkat. Garai János koszorus költőnk e hó 5-én reggeli 10 óra után éltének 42-ik évében küzdelemteljes földi pályáját 4 évi hosszú betegeskedés után bevégezte. Elhunytának hire minden miveltebb magyar keblet mélyen megilletett és mult hétfőn délután 4 órakor történt eltakarításakor tetezeit számos kiséret követte örök nyugalma helyéig. Az egyetemi ifjuság adakozás útján járult a temetési költségek fedezéséhez, s az így támadt gyűjtelék megmaradt részét az elhunyt özvegyének határozó kézbesített. A temetési menet milly gyászos, olly megható volt; mindenki sietett részt venni az ünnepélyben, és ki szettekinte a nagy tömegben, lehetlen volt meg nem nyugodnia azon, hogy a valódi érdem emberkebelben mindenkor feltalálja azon tiszteletet, mellyre érdemes — vajha kik e temetésen jelen valának, — s kik jelen nem lehetvén, könyekkel kísérték sirjáig a boldogultat — meg ne állapodnánk e tiszteletnél csupán; mert hála égnek e nemességéért — nemzetünk keblében irodalmunk bajnokai mindenkor találtak hő tiszteletre, míg a pártolás néha végkép kimaradt. Ne csak tiszteljük, de pártoljuk is tetteleg irodalmunk bajnokait. — És erre most főképp kínálkozik az alkalom feledhetlen Garai János irányában, midőn annak összes művei épen most vannak kiadás alatt — mint ez mai számunk vezércikkében bővebben olvasható... mert habár elhunyt is maga a költő, és neki többé földi segélyre szüksége nincs — ez még nem old föl bennünket honfiai kötelességünk teljesítésétől, miután vannak az elhunytak özvegye és árvái, kik feletti gondoskodást illő, hogy kegyeletébe vegye azon nemzet, kinek ügyében és érdekében az elhunyt egész életének munkásságát áldozá fel.

* * Vieuxtemps, europahirü hegedűművész, jelenleg fővárosunkban adja hangversenyeit, miket nemzeti színpadunk számára megnyerhetnünk nem lehetett, miután színházunknak csupán néhány bérletszüneti napja van, miket a vendégművészek föléptetésére nem fordíthat; egyébiránt a művészek kedvelői a kitünő virtuoz hangversenyeit élvezhetik a helybeli német színházban.

* * Mejelent s minden könyvárusnál kapható a „Magyar Nábob“ három kötete, Jókai Mórtól, a negyedik kötet jövő hónapban hagyja el a sajtót.

* * Heckenaszt G. buzgó kiadónknál egy nagyszerű mű fog sajtó alá bocsátatni: „A török birodalom leírása“ legtárgyavatottabb veterán írónk Fényes Elektől; csak ollyan sikert ohajtunk neki, mint Fényes minden eddig mejelent munkáinak és za valóban fényes leend.

* * Legszorgalmasabb s a magyar irodalom körüli fáradozásairól legismertebb kiadóink egyike, Szamvöld Gyula e hét folytán lépett Hymen oltárához. Őszintén ohajtjuk, hogy ez legyen vállalatának legboldogabbika.

□ Minden itteni műkereskedőknél aláírási ivec fekszenek azon négy érdekes philharmonikai hangversenyekre, mellyek Erkel s Doppler derék karmestereink vezénlete mellett a nemzeti muzeum diszteremében adandnak. Az első illető hangverseny darabjai következők: Nyitány Struenseehez Mayerbeertől Mendelssohn nyáriálmához tartozó lakodalmi induló; Levél Ária Don Juanból; Symphonia Adarba Bethowentól. Ki lehetne közönyös olly classikus előadás iránt. Derék hangszerzőnk s zongorahősünk, Székely L' Ideal triouve czime alatt egy kedélydús darabot adott ki Rozsavölgyinél, melly legjobb műveihez sorozandó. Ugy értesülünk, hogy Székeyll egközelebb hangversenyt rendezend, melly alkalommal legujabb műveit egy épen most ángol mechanikával elkészült Beregszászi féle zongorán játszandja.

> Irodalmiak. Megjelentek Heckanast Gusztávnál: Gordiusi csomó, regény Eszther szerzőjétől, kitől nem sokára ismét egy új mű, II. Lajos korából fog napvilágot látni; Florikönyve második kiadása Bezerédi Amaliától képekkel diszitve olvasmányul növendékeknek; a m. koronáról, németben. Még e hó végeig szinte a közönség kezébe kerülend Vahot és Kubinyi uraktól szerkesztett M. és Erd. ország képekben II. kötete; Prónai Gábor m. or. népeinek szokása, viseletéről, német és francia nyelven irt könyve magyarul is megjelenend. Jókai Mór Erdély aranykora dr. Falk által, németre fordittatik. Végül örvendetes hírkép említjük meg, hogy a városi Frankféle könyvtárt a községtanács közhasználat végett kinyittatni elhatározá, csak még az nincs meghatározva, hogy hol és mikor — ez meg aztán ismét nagy baj.

> Vásárunk élénkebb mint reméltük. A vásári bizottmány ujolag elhatározá, hogy jövő vásár alkalmával, a jelenleg fúton álló bódék, a váczí uton leendnek felállítva.

> Az orsz. terménykiállítási jutalmak kiosztattak, névszerint: 4 darab arany, 26² ezüst és 31 bronzemlékpénz és vagy 39 dicsérő okirat. A kiállítás még nyitva leend e hó 16-áig s megtekinthető naponkint reggeli 9-től déluáni 5-ig, 6 pkr. bementi díj mellett.

> A központi müegylet bizottmánya következő öt képet jelelé ki megvétele: Táj Esztergomnál Raffalt Ignácztól; Csendélet Pecz Henriktől; Tájkép patakka l Feid Józseftől; Csendélet Marasztóni Józseftől; Csendélet Ujházitól — összesen 385 pft. értékig — és evvel ez időig a kiállításon összevéve 8000 pft értékig adattak el képek.

> Pozsonban kikerülvén a részvényesek megkivántató száma, ott is, mint Aradon, egy fióktárlat fog az érseki épületben még e hó folytán megnyittatni, a hova is elküldendő müdarabokat a központi müegylet választmánya már kijelelé.

> A város által a zergeutzában 600 személyre emelendő szegényház egyelőre csak 300 személyre fog kiépittetni, a helyiség üresen maradandó részére nagy kert fog ültettetni.

> Hallomás szerint a Leopold városban az újépület és széchenyi sétatér előtti téren uj évtől szinte heti vásárok fognak tartatni.

> Sárközi zenebandájával beutazván az alföldet, átcsapott Erdélybe, honnét

egy hó mulva visszazándokozik Pestre — csak aztán az erdélyiek ott ne fogják a téltre.

> Jelenleg egy 4 lóerjű gőzgépről beszélnek, mely a főrahelyen lenne felállítva és minden egy óra alatt egy öl fát igen olcsón felfűrészelne, és el is hasogatna.

> A város jövő évi költségvetésében kövezésre 80 ezer forint van számítva, hanem még ez sem sok.

> Szeged táján a Tiszában özvíz előtti állatsontokat találtattak, melyek azonban, egy koponyát kivéve, újra visszahányattak a Tiszába.

> Ira Aldridge Brünnbe megy; Pepita Brünnből Olmützbe.

BÉCSI SÉTÁK.

VI.

November 9.

Két nagyszerű bukásnak valék e héten szem- és fültanuja. A dalszínházban hallám megbukni szegény Lagrua kisasszonyt, és a várszínházban Bauernfeldet látám megbukni. Bajos lenne meghatároznom: hogy mellyiknél fájt jobban a szívem. Annyi bizonyos, hogy mindkét este igen rosszul esett a vacsora. Tudja isten! roppant sentimentalis gyerek vagyok! ha valamely jelesebb művészt úgy présben látok, kedélyem oly szorongatott állapotba jön, mintha épen magamnak kellene a kipisszegtetéstől félnem. Úgy szerettem volna odalépni ahhoz a szegény Lagrua kisasszonyhoz, megsimitani szépen piruló orcáit, és elmondani neki: hogy ne szenvedjen olyan nagyon, ne erőlködjék oly szörnyüképen, inkább megbocsátjuk neki hogy nincs hangja, és hogy általában nem énekel szépen, megbocsátunk neki mindent, még a „Déliabá“-nak sem fogjuk megírni — csak ne piruljon annyira, csak ne szenvedjen oly nagyon!

Ugy látszik, mikép a közönség is osztozott érzésemben, mert a darab végén mégis kitapsolta vagy kétszer. De mindazonáltal Lagrua k. a. itten már megbukottnak tekinthető. — Sajnálom, de nem segíthetek rajta.

A mi Bauernfeld bukását illeti, ez már valamivel vadabb természetű volt; a közönség kegyence lévén, mindenkinek igen fájt őt úgy süllyedni látni. Magából értetődik, hogy az „arszlánok“ czimű legújabb vigjátékáról szólok. Szerző itten összehordott mindenfélét, lordokat, színésznőket, írókat, polgárokat, katonákat, szóval a társadalom minden rétegéből idézte elő a főelemeket, hogy drámáját minél nagyobb szerevé, minél ragyogóbbá tegye, de hiába mind! ahol alap nincs, ott építeni nem lehet. Pedig e darabnak igazán sem alapja, sem elve, sem iránya nincs. Angol életképet akart a hallgató elé rajzolni, holott Soroksár vagy Kamtsatka ép úgy szolgálhatnának a történet (?) színhelyül, mint Angolhon. Az évszámban is nagy baklövést követ el, egyéneket léptet föl, mik csak egy századdal későbbben éltek. Szóval, lehetlen elősorolni mindazon okokat, miknél fogva e darab méltán megbukott.

Ez kis vigasztalásul szolgálhat hazai drámairóinknak, kik oly nagy panaszokat emelnek a drámabíráló választmány szigorúsága ellen; mennyi háladatossággal tartozott volna Bauernfeld Laube úrnak, ha kevesebb kegyelettel és elnézéssel visel-

etük iránta és darabját visszautasítja! Nincs az a rossz, mellynek jó oldala ne lenne, még e s t á k n a k is van valami jó oldaluk, csakogy nem tudom: hol? H.

KÜLFÖLDI SZEMLE.

— *Cruvelli Sophia* a párizsi nagy operához szerződttet. Kap százezer francot, és hogy vendégszereplései által még egyszer annyit szerezhessen, évenként négyhónapi szabadságidőt. *Albonina* az olasz opera igazgatósága minden fellépéért 2000 frankot fizet.

— *Demidoff* herceg Carlsbadban nagyszerű emlékoszlopot állíttat Péter csár ottmulatásának emlékeül, melly 1812-ben történt. A rajztervet Thun moszkauai festő készítette.

— *Brüselben* két hegedü-virtuoz hölgy vonja magára a közfigyelmet. Ezek a *Ferni* nővérek; egyik 14, másik 12 éves, és már a művészi tökélynek azon lépcsőjén állanak, hogy *Milanollo* nő vérekhez hasonlítják őket.

— *Arago* a francia akademia egykori legjelesb tagjainak egyike, kiról *Humboldt*, *Kosmos*ának második kötetében olly szépen s annyi melegséggel emlékszik, tömérdek kéziratot hagyott hátra, és egy társulat alakult tudósokból s gazdag tudománykedvelőkből azon kéziratok kiadására. Van közöttök nagy gonddal kidolgozott népszerű astronomia, s e mellett jegyzetek minden érdekesebb találmányról, valamint a felfedezőnek életviszonyairól.

— *Le Theatre Francaise* számára közelebb *Scribe* egy vigjátékot írt, *L'etoile* czimen, s azt mondják róla, hogy olly hatásra számít, millyent maga idejében az „egy pohár víz“ előidézett.

— *Dumas Sándor* *La jeunesse de Louis XV.* című darabjának betanulása akkorra halasztatott, midőn az igazgatóság biztosítva leend, hogy színrehozása nem gátoltatik. Tehát e darab is megakadt. A világhírű szerző egy lapnak saját neve alatti megindításához készül olly czéllal, hogy nemcsak memorjait, hanem *XIV. Lajos* ifjúsága című drámáját is, mellynek adatása eltiltatott, közölni fogja.

— *Avaudeville-színházban* egy új darabot hoz színre az igazgatóság; czime „*Franciaország borai.*“ Tizenöt színészno képviselendi benne alkalmi jelmezekkel *Franciaország* borait, s vetélkednek a jelesség és elsőség felett. Érdekes leend hallani mihép főzi le *Bordeux* asszony, *Champagne* kisasszonyt vagy *Burgund* asszonyságot, és viszont ez mikép ad magának *revancheot*, — mert egymást csak le nem ihatják.

— *Paganiniról* egy régi, de ujságnak is beillő dolog: *Párizsban* volt ő egy *biographusa* szerint, midőn *Berlioz* „*Romeo és Julia*“ című dalművét adták, s szépségei által annyira meghatva lón, hogy előadás utáni reggelen a szerzőnek 20 ezer frankot küldött ajándokban az élvezetért.

— *Párizsban* a legujabb statistika szerint épen annyi a *photograph*, mint a szabó. Miután pedig tudva van, hogy a szabók között ekorig legtöbb hive akadt a *socialismusnak*, egy *photograph* azt indítványozta, hogy minden *photograph* tartozzék *photographirozni* egy szabót, s viszont minden szabó tartozzék egy *photographot* egy öltözék ruhával a közelgő télre ellátni.

— Pasquier volt pecsétőr sajtó alá adja három kötetnyi memoirejait. Azt hiszik, igen sok érdekes történeti adatot fog a világ elé hozni.

— Aubrey ur egy tudós francia Californiából kirándulást tevén Sierra Nevada-hoz, szerencsésen visszaért kíséretével Santa Fébe. Egy levelében e kirándulásra vonatkozólag írja, hogy sok csatát kellett vívniok az indiánokkal, s találtak olly vad csapatokat, mellyek arany-golyóval lődöztek.

— St. D'Antin külvárosban egy özvegy asszony, mintegy hatvan éves, bele szeretett vízfordójába, s a szenvedély annyira vitte: hogy vallomást tön. A vízfordár azonban tréfának vette a dolgot és egy napszámosnéval egybekelt. Az özvegy pedig szobába zárkozott és szerencsétlen szerelmét magával együtt széngőzbe fojtotta. Nagyony regényes.

— Az empsoni loversenyek mikép alapítják meg az érdemnek hirnevét és becsületét, erre nézve pár példa elég. Egy futóért, mellynek is az ő neve Autocrat 7000 guineet ajánlottak Cooper urnak, de ő nem adta. Egy másik futó Holbie noble 6500 aranyért került lord Scottól Merry úr birtokába, s midőn lord Derby kérdeze Scottot, hogy mi volna ára Hobbie testvérenek Reivernek, azt mondá, hogy 15 ezer font sterling és pairség. Ennek a három lónak az ára elég volna megmenteni egy némmelly magával nem gondoló népnek irodalmát. Különben ha hozzánk méltóztatnának azok egy utazást tenni, több magyar ember akadna, ki örömet adná pénzét csupa megnézésökért, mint mennyien könyvekre pénzt adnak.

— Irlandban, e nyomorult országban roppant árvizek. Cork város legnagyobb részét a békák vették birtokukba.

— Dr Huber egy könyvet adott ki a szőlőgyógytannak, mellyről szerinte már Plinius emlékezik, — rendszeresítésére. Van már allo-, hydro- s homeo-pathia. Mért ne lehetne még egy új pathia. Huber ur a szőlőevést minden betegségben alkalmazhatónak találja, s minden napra hat font szőlőt praescribál; a cura hat hétig tart. Legjobban ajánlja e curára Neustadt klimáját és szőlőjét bajor Pfalzban. Nem hisszük, hogy magának vagy valami barátjának abban a faluban nincs egy nagy szőlője. Különben a szőlőgyógynak egy más magasabb neme jut eszünkbe. Grenchenben (sweiczi falu) épen szüret volt, és egy szerencsétlen asszony néhány fürt szőlő lopására vetemedett. A szőlőpásztor megfogta s bevitte a szőlővel együtt a békebiró elé, ki így szólott hozzá: Asszony, vétkeed igen nagy, a büntetésnek szinte nagynak kell lenni; itt mindjárt hozzá fogsz és megeszed a lopott szőlőt. A szerencsétlen asszony szabadkozott, de hiában, meg kellett ennie a szőlőt; hanem azután fel is fogadta szentül, hogy grencheni szőlőt soha sem fog lopni.

☞ Mind azon t. cz. előfizetőink, kik lapjaink XVII. számának elmaradása miatt hozzánk reclamatiokat intéztek, a legközelebbi napokban ki fognak elégítettni, odáig becses türelmükért esedezünk.

FELELŐS SZERKESZTŐ

TOLNAI GRÓF FESTETITS LEO.

PEST, 1853.

EMICH GUSZTÁV KÖNYVNYOMDÁJA.